

ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (teine koda)

27. juuli 2005*

Liidetud kohtuasjades T-49/02–T-51/02,

Brasserie nationale SA (varem Brasseries Funck-Bricher et Bofferding), asukoht Bascharage (Luksemburg), esindajad: advokaadid A. Carnelutti ja L. Schiltz, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

Brasserie Jules Simon et Cie SCS, asukoht Wiltz (Luksemburg), esindajad: advokaadid A. Carnelutti ja J. Mosar,

Brasserie Battin SNC, asukoht Esch-sur-Alzette (Luksemburg), esindajad: advokaadid A. Carnelutti ja M. Santini,

hagejad,

* Kohtumeneluse keel: prantsuse.

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: W. Wils ja A. Bouquet, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

mille esemeks on esiteks nõue tühistada komisjoni 5. detsembri 2001. aasta otsuse 2002/759/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 kohase menetluse kohta (asi COMP/37.800/F3 — Brasseries luxembourgeoises) (EÜT 2002, L 253, lk 21) artikkel 1 hagejaid puudutavas osas ning teiseks nõue esimese võimalusena tühistada nimetatud otsuse artikkel 2 hagejatele trahvide määramise osas ja teise võimalusena vähendada kõnealuseid trahve oluliselt,

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda),

koosseisus: eesistuja A. W. H. Meij, kohtunikud N. J. Forwood ja I. Pelikánová,

kohtusekretär: ametnik I. Natsinas,

arvestades kirjalikus menetluses ja 16. märtsi 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Asjaolud

- 1 Käesolevad kohtuasjad käsitlevad komisjoni 5. detsembri 2001. aasta otsust 2002/759/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 kohase menetluse kohta (asi COMP/37.800/F3 — Brasseries luxembourgeoises) (EÜT 2002, L 253, lk 21) (edaspidi „otsus”).

- 2 Otsuses on käsitletud kokkulepet, mille sõlmisid 8. oktoobril 1985 (edaspidi „kokkulepe”) viis Luksemburgi õlletehast (edaspidi „kokkuleppeosalised”): Brasserie nationale (edaspidi „Brasserie nationale”), Brasserie Jules Simon et Cie, endise nimega Brasserie de Wiltz (edaspidi „Wiltz”), Brasserie Battin (edaspidi „Battin”) (edaspidi „hagejad”), Brasserie de Diekirch (edaspidi „Diekirch”) ja Brasseries Réunies de Luxembourg Mousel et Clausen (edaspidi „Mousel”).

- 3 Interbrew SA (edaspidi „Interbrew”) omandas 1999. aastal Mouseli ja Diekirchi. Diekirchist sai 2000. aasta juulis Mouseli tütaretevõte. Sellega seoses sai Mouseli nimeks Brasserie de Luxembourg Mousel-Diekirch (edaspidi „Brasserie de Luxembourg”).

4 Otsuses kasutatakse Brasserie nationale'i kohta nime „Brasserie nationale – Bofferding”, lühendatult „Bofferding”. Kohtuistungil kinnitas selle õlletehase esindaja, et mõlemad nimed viitavad samale juriidilisele isikule. Käesolevas otsuses kasutatakse selle õlletehase tähistamiseks nime „Brasserie nationale”.

5 Kokkuleppe artikkel 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva kokkuleppe eesmärk on ennetada ja lahendada konflikte, mis võivad tekkida Suurhertsogiriigis seoses õlletehaseklauslite (nn õlleklauslite) vastastikuse järgimise ja kaitsmisega, olenemata sellest, kas niisugune klausel on koostatud eraldi või on see muu kokkuleppe või kohustuse osa [...]”.

6 Kokkuleppe artikkel 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Õlleklausliks loetakse igasugune kirjalik kokkulepe, olenemata selle õiguslikust kehtivusest ja/või kestusest ja/või täitmisele pööratavusest, millega kokkuleppe osaliseks olev õlletehas lepib õllemüüjaga kokku, et viimane varub ainult niisugust Luksemburgi õlut, mis on toodetud selle õlletehase poolt või tema litsentsi alusel ja/või müüdnud Luksemburgi õlletehase poolt, määratud tähtaja jooksul ja/või kindlaksmääratud õllekoguse osas [...]”.

7 Kokkuleppe artikkel 4 näeb ette järgmist:

„Allakirjutanud õlletehas hoiduvad mis tahes õlle müümisest ja kohustuvad keelama oma hulгимүүјатel õlle müümise õllemүүјatele, kes on käesoleva kokkuleppe tingimuste kohaselt garanteeritud mõnele teisele allakirjutanud õlletehasele.

Kui hulгимүүја seda tingimust korduvalt rikub, toimitakse järgmiselt.

Kokkuleppe osaliseks olev õlletehas teeb kliendile teatavaks, et see müüb konkureeriva õlletehase õlut, ja juhib vajaduse korral tema tähelepanu hankelepingule. Õlletehas teatab lepingust ka hulгимүүјале ja hoiatab teda õllemүүји jätkamise eest. Samal ajal nõuab ta konkureerival õlletehaselt ühenduse võtmist oma hulгимүүјaga ja nõudmist, et hulгимүүја lõpetaks kõik tarned kliendile, kellel on lepingu tema kolleegiga, et vältida konkureeriva õlletehase osavõttu oma hulгимүүја tegevusest [...]”.

8 Kokkuleppe artikkel 5 näeb ette järgmist:

„Kokkuleppe osaliseks olev õlletehas kohustub enne tarnelepingu sõlmimist õllemүүјaga, keda varem varustas teine õlletehas, ja/või talle õlle tarnimist välja selgitama, kas seda õllemүүјat ja teist õlletehast seob õlleklausel.

Nimetatud teabenõue saadetakse kirjalikult teisele õlletehasele, kes peab vajaduse korral lisama esitatavatele andmetele tõendavaid dokumente, mis võimaldavad õlleklausi olemasolu kindlaks teha. [...] Teabenõude koopia võib saata Fédération des Brasseurs luxembourgeois' direktorile."

- 9 Kokkuleppe artiklid 6 ja 7 näevad ette sanktsioonid artikli 4 või 5 rikkumise korral. Artiklid 8, 9 ja 10 käsitlevad lepitus-, vahekohtu- ja konsulteerimismenetlust. Artikkel 11 näeb ette võimaluse kokkulepe üles öelda, kui kontrolliõigus läheb välismaa äriühingule või kui toimub koostöö välismaa õlletehasega. Artikli 12 kohaselt on kokkulepe sõlmitud määramata tähtajaks ning kokkuleppe ülesütlemisest tuleb 12 kuud ette teatada.
- 10 Kokkuleppele on lisatud samuti 8. oktoobril 1985 allkirjutatud kavatsuste deklaratsioon (edaspidi „Battini käsitlev kavatsuste deklaratsioon”), mis on sõnasutatud järgmiselt:

„[Battin] ei riku [kokkuleppe] artiklit 2, kui ta tarnib oma litsentsiandja Bitburger Brauerei Th. Simoni (Saksamaa) õlut vastavalt praegu valitsevatele tarneviisidele ja -tingimustele.

Kui tulevikus peaks tarneviiside ja -tingimuste muutumise või tarnekoguse olulise suurenemise tõttu häiruma praegune tarnetasakaal [...], võib [kokkuleppe] igal ajal üles öelda [Battini] suhtes."

- 11 Kokkulepet täiendati veel kavatsuste deklaratsiooniga, mis kirjutati alla 2. detsembril 1986 toimunud Fédération des brasseurs luxembourgeois' (edaspidi „FBL”) koosolekul (edaspidi „välismaa õlletehaseid käsitlev kavatsuste deklaratsioon”) ja mis on sõnastatud järgmiselt:

„Kokkuleppele alla kirjutanud õlletehased deklareerivad, et nad soovivad jätta pakkumise ja tarnelepingu sõlmimise eesõiguse oma Luksemburgi kolleegile, kui lepingupooleks oleva õlletehase kirjalikust teatest nähtub, et üks tema klientidest — vaatamata sellele, et tal on sõlmitud [kokkuleppe] raamesse kuuluv tarneleping ühega nende seast — peab läbirääkimisi ja valmistub sõlmima tarnelepingut välismaa õlletehasega.

Juhul kui mõni kolleeg sõlmib tarnelepingu sellise õlletehase endise kliendiga, kes jättis talle pakkumise eesõiguse, kohustub nimetatud kolleeg pakkuma sellele õlletehasele esimesel võimalusel mõnda samasugusel positsioonil olevat oma klienti.”

Vaidlustatud otsus

- 12 Otsuses sedastatakse, et kokkuleppe eesmärk on esiteks säilitada kokkuleppeosaliste kliendid Luksemburgi „Horeca” sektoris (hotellid, restoranid, kohvikud) ning teiseks takistada välismaa õlletehaste tungimist sellesse sektoris (47.–73. põhjendus).

- 13 Seejärel tõdetakse, et kokkulepe võib märgatavalt piirata konkurentsi selles sektoris ja märgatavalt mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust. Sellest järeldatakse, et kokkulepet sõlmides on kokkuleppeosalised rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1 (74.–85. põhjendus).
- 14 Vastavalt otsusele pandi rikkumine toime tahtlikult sel ajal kohaldatava nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 (esimene määrus asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta, EÜT 1962, 13, lk 204) artikli 15 lõike 2 mõttes (89. ja 90. põhjendus).
- 15 Otsuse artikkel 1 sätestab:

„[Kokkuleppeosalised] on rikkunud [EÜ] artikli 81 lõiget 1, sõlmides kokkuleppe, mille eesmärk oli säilitada nende kliendid Luksemburgi Horeca sektoris ja takistada välismaa õlletehaste tungimist sellesse sektorisse.

Rikkumine kestis 1985. aasta oktoobrist kuni 2000. aasta veebruarini.”

- 16 Otsuse artikliga 2 määrati Brasserie nationale'ile 400 000 euro suurune trahv ning Wiltzile ja Battinile kummalegi 24 000 euro suurune trahv.

Menetlus

- 17 Hagejad esitasid käesoleva menetluse algatamiseks kolm hagiavaldust, mis saabusid Esimese Astme Kohtu kantsseisse 26. veebruaril 2002.
- 18 Kirjalik menetlus lõppes 25. novembril 2002.
- 19 Vastavalt Esimese Astme Kohtu kodukorra artiklile 50 liitis teise koja esimees käesolevad kohtuasjad pärast poolte ärakuulamist 15. veebruari 2005. aasta määrusega suulise menetluse ja kohtuotsuse huvides.
- 20 Kuna teise koja esimehel esines takistus osaleda käesolevate asjade arutamisel, määras Esimese Astme Kohtu president 22. veebruaril 2005 koja koosseisu täiendamiseks kohtunik N. J. Forwoodi vastavalt kodukorra artikli 32 lõikele 3.

Poolte nõuded

- 21 Igas kohtuasjas palub asjaomane hageja Esimese Astme Kohtul:

— tühistada otsuse artikkel 1 selles osas, milles on tuvastatud, et hageja on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1;

- tühistada nimetatud otsuse artikkel 2 hagejale trahvi määramise osas ja teise võimalusena vähendada oluliselt trahvisummat;

- mõista kohtukulud välja komisjonilt.

22 Igas kohtuasjas palub komisjon Esimese Astme Kohtul:

- jätta hagi rahuldamata;

- mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

23 Igas kohtuasjas esitab asjaomane hageja kaks väidet, millest esimene on tuletatud EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisest ning teine määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 rikkumisest ja EÜ artiklis 253 ettenähtud põhjendamiskohustuse rikkumisest.

1. Esimene väide, mis on tuletatud EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisest .

24 Esimene väide jaguneb viieks osaks, millega hagejad heidavad komisjonile ette esiteks seda, et kokkuleppe eesmärgi hindamisel ei võtnud komisjon piisavalt arvesse

kokkuleppe konteksti, teiseks seda, et komisjon pidas kokkulepet kohaldatavaks „õlleklausli” puudumise korral, kolmandaks seda, et komisjon kvalifitseeris kokkuleppe klientide säilitamiseks ja seega oma eesmärgilt konkurentsivastaseks, neljandaks seda, et komisjon pidas kokkuleppe eesmärgiks välismaa õlletehaste Luksemburgi Horeca sektorisse tungimise takistamist ning viiendaks seda, et komisjon leidis, et kokkuleppel on märgatav mõju konkurentsile.

- 25 Sellega seoses tuleb märkida, et esimese väite kolmas osa vastab esimesele komisjoni tuvastatud piiravale eesmärgile — säilitada kokkuleppeosaliste klientuur Luksemburgi Horeca sektoris — ning väite neljas osa vastab teisele komisjoni tuvastatud piiravale eesmärgile — takistada välismaa õlletehaste tungimist Luksemburgi Horeca sektorisse. Esimese väite esimene osa käsitleb puudulikku põhjendamist kokkuleppe eesmärgi hindamisel.
- 26 Sellest tuleneb, et esimese väite kolmas, neljas ja esimene osa käsitlevad kõik kokkuleppe eesmärgi hindamist. Seega tuleb neid käsitleda koos.

Kokkuleppe eesmärgi hindamine (esimese väite kolmas, neljas ja esimene osa)

Vaidlustatud otsus

- 27 Vaidlustatud otsuses on märgitud, et vastavalt FBL 2. detsembri 1986. aasta koosoleku protokolliga muudetud FBL 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku

protokollile otsustasid kokkuleppeosalised tõlgendada „õlleklauslit” kokkuleppe artikli 2 määratlusest laiemalt. 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku protokoll sisaldab järgmist:

„Lepiti kokku, et „õlleklauslik” peetakse ja sellega võrdsustatakse:

- tehing, mis seisneb kohviku rendilevõtmises ja selle sisustamise rahalises toetamises „õlleklauslit” otseselt mainimata, näiteks kui õlletehas X rendib hoone ja toetab rahaliselt selle sisustamist vastavalt otstarbele, kuid ei sõlmi omanikuga lepingut või ei jõua selle sõlmimiseni,
- alkohoolse joogi kohapeal tarbimiseks müügi litsentsi ülevõtmine õlletehase poolt, ilma et „õlleklauslit” oleks otseselt mainitud.

Need kaks tõlgendust on selle valdkonna sätete lahutamatu osa.”

- 28 Otsuse kohaselt kinnitab seda tõlgendust Wiltzi 23. oktoobri 1991. aasta kiri FBL-le, mis sisaldab järgmist:

„Õlletehased nõustuvad käsitlema „õlleklauslina” või samaväärsena

- rendilevõtmise tehingut;

— alkohoolse joogi müügilitsentsi kättesaadavaks tegemist õlletehase poolt, olenemata tingimustest.”

29 Kokkuleppe eesmärgile õigusliku hinnangu andmisel sedastab otsus järgmist (47. põhjendus):

„Kokkuleppe eesmärk on eelkõige piirata konkurentsi allakirjutanud õlletehaste vahel nende klientuuri säilitamisega Luksemburgi Horeca sektoris. See tuleneb kokkuleppe artiklitest 4 ja 5, samuti artiklitest 6 ja 7, mis näevad ette sanktsioonid nende sätete rikkumise korral (48.–66. põhjendus). Peale selle on kokkuleppe eesmärk takistada välismaa õlletehaste tungimist Luksemburgi Horeca sektoris. See teine konkurentsi piirav eesmärk nähtub kokkuleppele lisatud teisest deklaratsioonist (67.–73. põhjendus).”

30 Esimese piirava eesmärgiga seoses sedastatakse, et kokkuleppe artikkel 4 keelab allakirjutanud õlletehasel ja tema hulgimüüjatel tarnida õlut õllemüüjatele, kes on garanteeritud teistele Luksemburgi õlletehastele. Vastavalt otsusele kohaldatakse seda keeldu kolmel juhul: tarnelepingu või „õlleklausi” puudumise korral, kehtetu või täitmisele mittepööratava „õlleklausi” korral ja kehtiva „õlleklausi” korral ning igal juhul piirab see konkurentsi. Otsuse järgi on kõigil kolmel juhul kokkuleppe eesmärk konkurentsi piiramine (48. põhjendus).

31 Esimese juhu kohta on otsuses märgitud, et kui õlletehas rahastab sisseseadet või omandab müügilitsentsi, kuid ei sõlmi õllemüüjaga lepingut või ei pane talle ainuostukohustust, takistab kokkuleppe artikkel 4 sellel õllemüüjal hankida õlut

teistelt Luksemburgi õlletehastelt, nii et esimene õlletehas säilitab oma klientuuri ning õllemüüja ja kolmandate õlletehaste tegevusvabadus on piiratud (50. põhjendus).

- 32 Teise juhu kohta on otsuses märgitud, et kokkulepe läheb kaugemale seaduses sätestatud piirangutest, kuna kokkulepe kohustab kokkuleppeosalisi järgima „õlleklausleid”, mis on kehtetud või täitmisele mittepööratavad näiteks seetõttu, et õlletehas on rikkunud oma lepingukohustusi õllemüüja ees. Sellega vähendavad lepinguosalised oma tegevusvabadust ja annavad üksteisele eeliseid klientuuri säilitamise ja õiguskindluse osas, mida neil poleks tavalistes konkurentsitingimustes. Otsuses on lisatud, et lepingute tühisust hinna või koguse kindlaks määramata jätmise tõttu käsitlev Luksemburgi kohtupraktika ei ole alates 1996. aasta märtsist enam kohaldatav, kuid kokkuleppeosalised ei lõpetanud kokkulepet sel kuupäeval. Veel on otsuses märgitud, et väljend „olenemata selle õiguslikust kehtivusest ja/või kestusest ja/või täitmisele pööratavusest” laiendab artiklis 4 ettenähtud garantiid lepingutele, mis on kehtetud või täitmisele mittepööratavad muul põhjusel kui hinna või koguse kindlaks määramata jätmine (52.–55. põhjendus).
- 33 Kolmanda juhu kohta on otsuses märgitud, et esiteks keelab kokkuleppe artikkel 4 õlle müümise õllemüüjale, kes on garanteeritud mõnele teisele allakirjutanud õlletehasele, samas kui komisjoni 22. juuni 1983. aasta määruse (EMÜ) nr 1984/83 [EÜ] artikli [81] lõike 3 kohaldamise kohta ainuõigusliku ostukokkuleppe liikide suhtes (EÜT L 173, lk 5), viimati muudetud komisjoni 30. juuli 1997. aasta määrusega (EÜ) nr 1582/97 (EÜT L 214, lk 27), artikli 7 lõikes 1 ettenähtud kohustus piirdub õllega, mis on sama liiki kui lepinguosalise õlletehase tarnitud õlu. Teiseks keelab kokkulepe kõik tarned teisele kokkuleppeosalisele garanteeritud õllemüüjale, samas kui tsiviilõiguslikud sanktsioonid sellise tarne eest piirduvad kahjuhüvitise maksmisega. On võimalik, et mitmesugustel põhjustel soovib õllemüüja oma lepingu katkestada, võttes enda kanda finantstagajärjed. Kokkulepe võtab õllemüüjatelt sellise võimaluse ja aitab seega kaasa ebatõhusate suhete säilitamisele (56.–58. põhjendus).

- 34 Seejärel märgib otsus, et kokkuleppe eesmärgiks olevad konkurentsipiirangud tulenevad esiteks asjaolust, mida kokkuleppeosalised ei eita, et kokkulepe on kohaldatav ka tarnelepingu või „õlleklausli” puudumise korral ega saa seetõttu olla mingisuguse vaidluse esemeks (59. põhjendus).
- 35 Teiseks on otsuses märgitud, et kokkuleppele eelnes arvukalt muid leppeid Luksemburgi õlletehaste vahel, näiteks 1. septembri 1966. aasta kokkulepe kõikide kokkuleppeosalisteks olevate õlletehaste vahel ning 13. juuni 1975. aasta ja 28. aprilli 1983. aasta kokkulepped Brasserie nationale'i ja Mouseli vahel. Need varasemad lepped juba kohustasid allakirjutanud õlletehaseid täielikult austama üksteise kliente, viitamata ainuostuklausile või õiguskindlusega seotud probleemile. Otsuse sõnusti ei saa kokkuleppe tõlgendamist välja rebida selle ajaloolisest kontekstist, mis on selline, et on alust kahelda kokkuleppeosaliste poolt kokkuleppe õigustamiseks toodud õiguskindlusetuses (60. põhjendus).
- 36 Kolmandaks on otsuses märgitud, et kokkuleppe eesmärgi hindamine ei sõltu kokkuleppeosaliste subjektiivsetest kavatsustest, kui kokkulepe on ilmselgelt selline, mis piirab või moonutab konkurentsi (61. põhjendus).
- 37 Neljandaks rõhutas komisjon seoses kokkuleppeosaliste tõstatatud õiguskindlusetuse probleemiga, et vastavalt kohaldatavatele siseriiklikele tsiviilõigusnormidele mõjutab seda laadi probleem eri liiki lepinguid mitmes tööstusvaldkonnas ja erinevates liikmesriikides ning kuulub äririskide hulka, mida iga ettevõtja peab iseseisvalt lahendama. Otsuse sõnusti see probleem „ei õigusta kokkulepet, millest saavad kasu ainult oma riigi ettevõtjad” ega „vääri erandit” EÜ artikli 81 lõike 1 alusel (62. põhjendus).

- 38 Otsuses on muu hulgas märgitud, et FBL direktor tunnistas otsesõnu kokkuleppe õigustühisust, avaldades 19. märtsil 1996 toimunud Brasserie nationale'i ja Diekirchi lepituskoosolekul, et „isegi kui õlletehaste vahel kokkulepitud sätetel puudub õiguslik kehtivus, on neisse pandud mõte see, mis domineerib“ (63. põhjendus).
- 39 Otsuses on veel märgitud, et kokkuleppe artikkel 5 tugevdab artiklist 4 tulenevat konkurentsipiirangut, kindlustades selle tõhusa rakendamise, ning et artiklid 6 ja 7 tugevdavad artiklites 4 ja 5 kehtestatud kohustusi ning näevad ette sanktsioonid, mis lähevad kaugemale kui tsiviilõiguses ettenähtud õiguskaitsevahendid (64.–66. põhjendus).
- 40 Seoses teise piirava eesmärgiga — takistada välismaa õlletehaste tungimist Luksemburgi Horeca sektorisse — sedastab otsus, et välismaa õlletehaseid käsitlev kavatsuste deklaratsioon nägi ette konsulteerimise kokkuleppeosaliste vahel, et jätta pakkumise eesõigus „Luksemburgi kolleegile“ ning pakkumise edukuse korral kompenseeriva mehhanismi ollemüüjate vahetamiseks asjaomaste kokkuleppeosaliste vahel. Seda eesmärki kinnitab asjaolu, et 19. märtsil 1996 toimunud Brasserie nationale'i ja Diekirchi lepituskoosolekul avaldas FBL direktor, et „eesmärk on vältida välismaa õlletehaste massilist turule tulekut“. Kuigi see märkus ei ole kokkuleppeosalistele siduv, tuleb seda kokkuleppe tõlgendamisel siiski arvesse võtta, kuna see öeldi välja kokkuleppe kohaldamist käsitleval koosolekul. Otsuse kohaselt ei saa seda teist piiravat eesmärki lahutada esimesest, kuna Luksemburgi turule välismaa õlletehaste tungimise takistamine aitab kaasa kokkuleppeosaliste vaheliste suhete stabiilsuse säilitamisele. Battinit käsitleva kavatsuste deklaratsiooni eesmärk oli säilitada „praegune tarnete tasakaal“, mis viitab sellele, et kokkuleppeosaliste arvates eksisteeris teatav tasakaal, mis vääris kaitsmist. Lõpuks märgib otsus, et kokkuleppe artikkel 11 näeb ette võimaluse öelda kokkulepe üles sellise õlletehase suhtes, kes teeb koostööd välismaa õlletehasega (67.–73. põhjendus).

Poolte argumendid

— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine klientide säilitamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite kolmas osa)

- 41 Hagejad heidavad komisjonile ette, et komisjon kvalifitseeris kokkuleppe klientide säilitamisele suunatud kokkuleppeks ja seega oma eesmärgilt konkurentsivastaseks.
- 42 Hagejad on seisukohal, et kokkuleppe ainus eesmärk oli austada õllemütija ja õlletehase vahel kokku lepitud lepingulisi ainoõigusi, mille puhul on Euroopa Kohus leidnud, et need ei ole konkurentsivastase eesmärgiga (28. veebruari 1991. aasta otsus kohtuasjas C-234/89: Delimitis, EKL 1991, lk I-935). Brasserie nationale lisab, et kokkuleppe selline eesmärk ilmneb kõigil neil juhtudel, kui kokkuleppele on tuginetud, ning neid on otsuses käsitletud.
- 43 Seoses põhjendusega, mille järgi saavad kokkuleppest kasu ainult oma riigi õlletehased (otsuse 62. põhjendus), väidavad hagejad, et kokkuleppe oli avatud kõigile Luksemburgis esindatud õlletehastele. Nad lisavad, et Mouselit ja Diekirchi ei jäetud pärast Interbrew poolt ülevõtmist kokkuleppest kõrvale.
- 44 Hagejate sõnutsi võimaldas kokkuleppe artiklis 5 ettenähtud teabevahetusmehhanism piirata kokkuleppe ulatust kirjalike „õlleklauslitega”. Edastatud lepingukoopiaal kustutati tundlikud äriandmed. Brasserie nationale lisab, et kokkuleppe artikkel 4

väljendas vaid kokkuleppeosaliste kohustust austada ainuõigusi. Kasutatud termin „garanteeritud õllemüüja” tähendab lihtsalt seda, et õllemüüja on „seotud” õlletehasega „õlleklausli” alusel, mida kinnitab kõnealuse artikli kolmas lõik.

- 45 Seoses kokkuleppele eelnenud lepetega, millele viidatakse otsuse 60. põhjenduses, väidavad hagejad, et otsuses on neid valesti hinnatud. Hagejad täpsustavad, et erinevalt 1975. ja 1983. aasta lepetest oli 1980. ja 1981. aasta lepete ning [1985. aasta] kokkuleppe eesmärk garanteerida lepingulised ainuõigused. Brasserie nationale täpsustab lisaks, et enamik neist lepetest on varasemad kui EMÜ asutamisleping, et asutamislepingust hilisemad lepped on siduvad ainult kahele kokkuleppeosalisele, et viimaste lepete seast eiras komisjon 1980. aasta lepet ning et ainus mitmepoolne lepe on pärit aastast 1966, seega ajast enne üleminekuperioodi lõppu ja see lepe lõppes ammu enne [1985. aasta] kokkuleppe sõlmimist.
- 46 Otsuse 63. põhjenduses käsitletud FBL direktori märkuse puhul (vt käesoleva otsuse punkt 38) vaidlustab Brasserie nationale direktori pädevuse, kuna FBL missioon on piiratud ja selle direktori profiil ei võimalda tal kuigivõrd turgu tunda. Pealegi on tema seisukoht kokkuleppe kehtivuse osas väär. Brasserie nationale'i arvates ei puuduta kokkuleppe ekspordi ega importi, kuna selle eesmärk on vaid tagada ainuõiguslepete järgimine, mis ei ole seotud piiriüleste tehingutega (Euroopa Kohtu 18. märtsi 1970. aasta otsus kohtuasjas 43/69: Bilger, EKL 1970, lk 127). Seepärast ei pidanud Brasserie nationale'i arvates kokkuleppest määruse nr 17 artikli 4 lõike 2 kohaselt teatama ning see jäi kehtima kuni võimaliku rikkumise tuvastamiseni. Ka Wiltz ja Battin vaidlustavad FBL direktori avalduse pädevuse ja märgivad, et kokkuleppe ei puudutanud importi ega ekspordi.
- 47 Hagejad leiavad, et kokkuleppe võeti vastu kolmel põhjusel. Brasserie nationale omalt poolt tugineb neile põhjustele üksnes otsuses tõstatatud teisel ja kolmandal juhul, s.o kehtetu või täitmisele mittepööratava „õlleklausli” korral ja kehtiva „õlleklausli”

korral, rõhutades, et esimesena mainitud juhtum — „õlleklausli” puudumine — ei kuulu kokkuleppe kohaldamisalasse.

48 Esimeseks põhjuseks toovad hagejad, et hinna ja koguse kindlaks määramata jätmise tõttu tühistasid Luksemburgi kohtud süstemaatiliselt „õlleklausleid” sisaldavad lepingud, tuginedes samalaadseid tsiviilseadustiku sätteid käsitlevale Prantsuse kohtupraktikale. Brasserie nationale lisab, et kokkulepe kujutab endast alternatiivset vaidluste lahendamise viisi, mis kõnealust kohtupraktikat arvestades oli lahus „õlleklausli” kehtivuse küsimusest ning just seetõttu lisati kokkuleppe artiklisse 2 väljendid „olenemata selle õiguslikust kehtivusest [...] ja/või täitmisele pööratavusest”.

49 Hagejad täpsustavad, et oli oht, et olenemata vaidluse lähtekohast tuginetakse Luksemburgi kohtutes „õlleklauslit” sisaldava lepingu tühisusele, nii et igasuguse kohtusse pöördumisega — sealhulgas kõnealuse lepingu lõpetamise või mitte-täitmise asjas — kaasnes asjaomase õlletehase jaoks see oht. Kuigi eespool nimetatud Prantsuse kohtupraktikat muudeti 1995. aastal, järgiti seda muutust Luksemburgis ainult ühes 1996. aasta märtsikuus tehtud esimese astme kohtu otsuses ning hagejate arvates ei olnud see ainus otsus olemasoleva ohu kõrvaldamiseks piisav. Tähtsust ei ole sellel, kas kõnealune Prantsuse kohtupraktika võeti vastu ühehäälselt või häälteenamusega. Komisjoni argumentidele vastates lisab Brasserie nationale, et Prantsuse kohtupraktika muutmine kahel korral ei mõjuta Luksemburgi kohtupraktika muutmise kuupäeva ja kulus neli aastat, kuni Luksemburgi apellatsioonikohtu otsus õlleasjas võttis arvesse Prantsuse kohtupraktika muutmist, ning ebakindlad olid ka võimalikud lahendused kõnealuse kohtupraktika järgimiseks ja igal juhul ei olnud need sobivad õlletarnete puhul. Nõutud lisanduse kohta, mille eesmärk oli selgitada asjaolu, et kokkulepe sisaldas muid kehtetuse juhtumeid kui hinna ja koguse kindlaksmääramatusest tulenevad juhud, väidab Brasserie nationale, et selle lisanduse formaalne puudumine näitab nimelt seda, et kokkuleppeosalised ei nõustunud sellega.

- 50 Teiseks põhjuseks toovad hagejad, et õlletehasel, kes sõlmis õllemüüjaga uue „õlleklauslit“ sisaldava lepingu, oli oht, et teine õlletehas süüdistab teda õllemüüja kohustuste rikkumisele kaasaaitamises. Hagejate sõnutsi võib selle ohuga, kuigi see on eespool viidatud kehtetust käsitleva kohtupraktika alusel marginaalne, kaasneda pikk ja kulukas protsess. Seevastu leiavad hagejad, et kui õlletehas, kes on kannatanud õllemüüja lojaalsuse puudumise all, saab marginaalsetel eeldustel tugineda õiguskaitsevahendina kolmanda isiku poolsele kaasaaitamisele, on selle õiguskaitsevahendi tõhususeks vaja samalaadset protsessi.
- 51 Kolmandaks põhjuseks toovad hagejad, et õlletehastel puudus kohtusse pöördumist võimaldav tõhus õiguskaitsevahend, tagamaks kokkulepitud ainuõiguste järgimist. Siseriikliku õiguse puudujääkide korvamine on klassikaline põhjus erareeglite kehtestamiseks. Küsimus, kas kokkulepe oli vastuolus avaliku korraga, kuulub Luksemburgi kohtute ainupädevusse, seega tuleb eeldada kokkuleppe õiguspärasust.
- 52 Veel väidavad hagejad, et nad pole kaugeltki piiranud oma tegevusvabadust, vaid seda kasutanud, et tagada sõlmitud lepingute täitmine. Kui eeldada, et kokkuleppel oli konkurentsi piirav mõju, mis oli lahus „õlleklauslite“ mõjust, õigustas kokkulepet vajadus säilitada lojaalsus ärisuhetes. Sellega seoses tugineb Brasserie nationale Euroopa Kohtu 20. veebruari 1979. aasta otsusele kohtuasjas 120/78: Rewe-Zentral (Cassis de Dijon'i kohtuotsus, EKL 1979, lk 649) ja 19. veebruari 2002. aasta otsusele kohtuasjas C-309/99: Wouters jt (EKL 1979, lk I-1577). Hagejate arvates ei saa Luksemburgi õiguse hetkeseis olla „piir“, mis määrab kindlaks, millisel tasemel garantii võivad nad saada ärisuhetes lojaalsuse tagamiseks. Muu hulgas viitavad nad analoogiale Euroopa Patendiameti Kutseliste Esindajate Ühenduse (edaspidi „IMA“) kutsekäitumisjuhendi artikli 5 punktiga c — artikkel, mille kohta komisjon tunnistas oma otsuses, mida käsitles Esimese Astme Kohtu 28. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas T-144/99: Kutseliste Esindajate Ühendus v. komisjon (EKL 2001, lk II-1087, punktid 89 ja 90), et tal ei ole sellele vastuväiteid. Hagejate arvates keelas kokkulepe üksnes lepingute sõlmimise õllemüüjaga, kes on juba seotud konkurendiga „õlleklauslit“ sisaldava lepingu alusel, ega näe ette ühtegi keeldu siis, kui need ärisuhted on lõppenud.

- 53 Hagejad eitavad, et kokkulepe kaitses „ebatõhusaid õlletehase ja õllemüüja vahelisi suhteid” (otsuse 57. põhjendus). Kokkuleppe artiklis 2 mainitud kehtivuse ja täitmisele pööratavuse mõistetega peeti silmas vaid lepingu sõlmimise ajal selle kehtivust mõjutanud vigu ning kokkuleppe eesmärk ega tagajärg ei olnud lepingu ülesütlemise keelamine juhul, kui õlletehas rikub oluliselt oma kohustusi õllemüüja ees.
- 54 Seoses põhjendusega, mille kohaselt oli kokkulepe piiravam kui „õlleklauslid”, kuna kokkuleppe artikkel 4 keelas „mis tahes õlle müümise” teise lepinguosalisega seotud õllemüüjale (otsuse 56. põhjendus), väidavad hagejad, et kokkulepet kohaldati ainult pilsneri tüüpi õlle suhtes. Brasserie nationale märgib, et Luksemburgi õlletehaste jaoks hõlmab õlle mõiste ainult seda tüüpi õlut, lisades, et alles pärast kokkuleppe sõlmimist hakkasid Mousel ja Diekirch pakkuma muud tüüpi õlut. Wiltz ja Battin leiavad, et artikkel 4 sai silmas pidada ainult lepinguosaliste toodetava või pakutava õlle tarnimist. See aga oli üksnes pilsneri tüüpi õlu.
- 55 Lõpuks väidab Brasserie nationale, et kokkuleppes ettenähtud teabevahetussüsteemil puudus igasugune seos süsteemiga, mida käsitlesid 27. oktoobri 1994. aasta otsused kohtuasjades T-34/92: Fiatagri ja New Holland Ford v. komisjon (EKL 1994, lk II-905) ning T-35/92: Deere v. komisjon (EKL 1994, lk II-957) — ainsad otsused, milles Esimese Astme Kohus pidas konkurentsivastaseks teabevahetust, mis ei puudutanud hindasid ega toetanud muud konkurentsivastast mehhanismi.
- 56 Komisjon peab vaadeldavat esimese väite osa põhjendamatuks.

— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine Luksemburgi Horeca sektorisse tungimise takistamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite neljas osa)

57 Hagejad väidavad, et komisjonil ei olnud õigus, kui ta pidas kokkuleppe eesmärgiks Luksemburgi Horeca sektorisse välismaa õlletehaste tungimise takistamist.

58 Hagejate sõnutsi oli kokkuleppe eesmärk tegelikult vaid takistada „õlleklauslite” rikkumist välismaa õlletehaste poolt ning jätta Luksemburgi õlletehasele võimalus edukalt vastata sellise õllemüüja pakkumisele, kes kavatses sõlmida lepingu välismaa õlletehasega. Peale selle õigustas kokkulepet Luksemburgi erandlik olukord, eelkõige Luksemburgi ja välismaa õlletehaste jõudluse ebavõrdsus ning õllemüüjate ebalojaalsusest tulenev ebanormaalne olukord. Brasserie nationale lisab, et kuivõrd komisjon ei vaidlusta „õlleklausleid”, ei tohiks ta neid kaudselt rünnata. Pealegi ei takistanud kokkulepe välismaa õlletehastel lepinguid sõlmida. Samuti ei anna kritiseerimiseks põhjust välismaa õlletehaseid käsitleva kavatsuste deklaratsiooniga ettenähtud kompenseerimismehhanism.

59 Battinit käsitleva kavatsuste deklaratsiooni kohta märgib Brasserie nationale, et selle esimene lõik just nimelt soodustab välismaise õlle tungimist Luksemburgi. Selle teises lõigus kasutatud sõna „tasakaal” tähendas üksnes soovi säilitada võimalus, et rahvuslik pakkumine oleks esindatud, kui õllemüüja avaneb konkurentsile.

60 Veel väidavad hagejad, et kokkuleppe artiklit 11 ei rakendatud kunagi. Brasserie nationale lisab, et seda ei kasutatud ega üritatud kasutada hirmutamishahendina.

Wiltz ja Battin lisavad, et artikkel 11 on vaid kõrvalsäte, mida tunnistati ka otsuse 72. põhjenduses. Järelikult ei olnud ka Battinit käsitlevas kavatsuste deklaratsioonis ettenähtud ülesütlemise võimalus piirang.

61 Otsuse 68. põhjenduses käsitletud FBL direktori avalduse kohta kordavad hagejad argumenti, et tema pädevus on vaieldav. Brasserie nationale lisab, et see avaldus on siduv üksnes direktorile endale ega esinda Brasserie nationale'i seisukohta.

62 Lõpuks väidab Brasserie nationale, et otsuse põhjendused on vasturääkivad, kuna otsuses heidetakse kokkuleppeosalistele ette, et nad ei võimaldanud välismaa õlletehastele eeliseid, mida peetakse lubamatuks omamaiste õlletehaste vahel.

63 Komisjon peab vaadeldavat esimese väite osa põhjendamatuks.

— Kokkuleppe eesmärgi hindamisel selle konteksti ebapiisav arvestamine (esimese väite esimene osa)

64 Hagejad heidavad komisjonile ette, et ta ei arvestanud kokkuleppe eesmärgi hindamisel piisavalt kokkuleppe konteksti. See viga õigustab otsuse tühistamist, eriti kuna seetõttu esines kokkuleppe tõlgenduses olulisi vasturääkivusi.

- 65 Hagejad leiavad, et kui eesmärgi poolest piirava kokkuleppe tagajärgede tõendamine on ülearune, siis piirava eesmärgi tuvastamine eeldab konteksti analüüsimist (Euroopa Kohtu 8. novembri 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 96/82–102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ja 110/82, EKL 1983, lk 3369, punktid 23–25). Brasserie nationale tugineb veel Euroopa Kohtu 30. juuni 1966. aasta otsusele kohtuasjas 56/65: Société technique minière (EKL 1966, lk 337, 359 ja 360), 28. märtsi 1984. aasta otsusele liidetud kohtuasjades 29/83 ja 30/83: CRAM ja Rheinzink v. komisjon (EKL 1984, lk 1679, punkt 26) ja eespool viidatud Woutersi jt kohtuotsusele (punkt 97) ning Esimese Astme Kohtu 12. juuli 2001. aasta otsusele liidetud kohtuasjades T-202/98, T-204/98 ja T-207/98: Tate & Lyle jt v. komisjon (EKL 2001, lk II-2035, punktid 44–53) ning 18. septembri 2001. aasta otsusele kohtuasjas T-112/99: M6 jt v. komisjon (EKL 2001, lk II-2459, punkt 76).
- 66 Hagejate sõnutsi on kokkuleppe tagajärgede ilmnemise konkreetne taust peale ühe erandi jäetud kokkuleppe eesmärgi hindamisel arvestamata. Kõnealuse konkreetse tausta puhul toovad hagejad esile asjaomase sektori dünaamilisuse turuosade seisukohalt, mis olid õlletehaseti väga erinevad, ja sektori avanise impordile, mis oli ühenduses ainulaadne. Hagejad väidavad, et üle 33% Luksemburgis tarbitavast õllest on imporditud, ning rõhutavad, et naaberriikides on suurtootjad. Brasserie nationale tugineb muu hulgas sellele, et on suur hulk õllemüüjaid, kes ei ole seotud kokkuleppeosalistega, ning need on sobivaks pinnaseks täiendavale konkurentsile Luksemburgi ja välismaa õlletehaste vahel. Kohtuistungil lisas ta, et need õllemüüjad on seotud välismaa õlletehastega ainuõiguslike klauslite alusel.
- 67 Ükski otsuse 59.–63. põhjenduses esitatud asjaoludest, millega põhjendati komisjoni hinnangut kokkuleppe eesmärgile, ei sisaldanud kokkuleppe majandusliku konteksti kirjeldust, ka 74.–76. põhjendusele viidates mitte. Viimasena nimetatud põhjenduste eesmärk oli tuvastada, et tegemist on märgatava piiranguga, ning see põhjendamisetapp on lahus kokkuleppe kvalifitseerimisest oma eesmärgilt piiravaks.
- 68 Sama kehtib välismaa õlletehaste suhtes konkurentsipiirangu tuvastamise osas (otsuse 67.–73. põhjendus).

69 Komisjon peab vaadeldavat esimese väite osa põhjendamatuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine klientide säilitamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite kolmas osa)

- 70 Kõigepealt tuleb uurida hagejate argumente, millega püütakse kummutada faktilisi asjaolusid, mida komisjon võttis otsuses arvesse, kui ta järeldas, et kokkuleppe eesmärk oli klientide säilitamine.
- 71 Esiteks, seoses hagejate vastuväitega põhjendusele, mille kohaselt keelas kokkulepe õlle müümise mõne kokkuleppeosalisega seotud õllemüüjale (otsuse 56. põhjendus), piisab märkimisest, et kokkuleppe artikkel 4 mainib otseselt „õlle müümist”. Nende selgete mõistete esinemise tõttu tuleb vaadeldav argument tagasi lükata, kui seda ei toeta ükski muu konkreetne tõend.
- 72 Teiseks, öeldu kehtib ka argumenti puhul, et kokkuleppe artiklis 2 kasutatud mõistetega „kehtivus” ja „täitmisele pööratavus” peeti silmas üksnes vigu, mis mõjutavad lepingut selle sõlmimise ajal. Artiklis 2 ei ole sellist piirangut ette nähtud ja seda argumenti ei toeta ükski konkreetne tõend.

- 73 Kolmandaks, argumendi osas, et kokkuleppe artiklis 5 ettenähtud teabevahetusmehhanism võimaldas piirata kokkuleppe ulatust kirjalike „õlleklauslitega”, piisab nõustumisest komisjoni märkusega, et selle argumendi kummutab asjaolu, et kokkulepe oli isegi „õlleklausli” puudumisel täies ulatuses kohaldatav, nagu nähtub esimese väite teise osa uurimisel.
- 74 Neljandaks, hagejad vastustavad kokkuleppest varasemate lepete arvessevõtmist otsuse 60. põhjenduses.
- 75 Sellega seoses tuleb kõigepealt märkida, et otsuses ei mainita 1980. ja 1981. aasta leppeid. Samas on asjakohatu argument, et need erinevad 1975. ja 1983. aasta lepetest. Tuleb tõdeda, et komisjon võttis 1966., 1975. ja 1983. aasta leppeid arvesse ainult selleks, et järeldada, et kokkuleppe tõlgendust ei saa täielikult lahutada nimetatud lepetest ning et need seavad kahtluse alla õiguskindlusetuse motiivi, millega kokkuleppeosalised kokkulepet õigustasid. Selle järelduse suhtes on asjakohatud viimati nimetatud leppeid käsitlevad Brasserie nationale'i kinnitused.
- 76 Viimaseks vastustavad hagejad kokkuleppe protektsionistlikku mõtet käsitleva FBL direktori märkuse arvessevõtmist otsuse 63. põhjenduses (vt käesoleva otsuse punkt 38).
- 77 Selles osas tuleb nõustuda komisjoni märkusega, et kõnealune direktor oli kokkuleppesse puutuv privilegeeritud tegelane ja tunnistaja. Näiteks ei ole vaidlust selles, et ta tegi kõnealuse märkuse kahe kokkuleppeosalise vahelisel lepituskoosolekul. Lisaks nägi kokkuleppe artikkel 5 ette võimaluse, et kokkuleppeosaline saadab

talle koopia teabenõudest, mis on saadetud teisele kokkuleppeosalisele selle sätte alusel. Niimoodi oli direktoril kokkuleppeosaliste lepitaja roll.

- 78 Seoses selle märkuse väidetava ekslikkusega, sest kokkulepe ei olevat puudutanud importi ega eksporti, piisab märkimisest, et Battinit ja välismaa õlletehaseid käsitlevate kavatsuste deklaratsioonide olemasolul ei saa hagejad õigustatult väita, et kokkulepe ei puudutanud importi ega eksporti. Asjakohatu on siinjuures Bilgeri kohtuotsus, millele selle teesi toetuseks viidatakse, sest selles käsitleti vertikaalset kokkulepet, kuid käesolevas asjas käsitletav kokkulepe on horisontaalne.
- 79 Sellest järeldub, et hagejatel ei ole õnnestunud kummutada ühtegi faktilist asjaolu, mida komisjon otsuses arvesse võttis, kui ta järeldas, et kokkuleppe eesmärk on klientide säilitamine.
- 80 Eeltoodu järel tuleb uurida ülejäänud argumente, mida hagejad esimese väite vaadeldava osa toetuseks esitasid.
- 81 Kokkuleppe kolme väidetava põhjuse kohta, mida käsitletakse käesoleva otsuse punktides 47–51, tuleb märkida, et nende paikapidavust eeldades ei ole nad sellised, mis õigustaksid konkurentsivastase eesmärgiga kokkulepet. Ei saa aktsepteerida seda, et ettevõtjad püüavad korvata nende meelest liiga ebasoodsate õigusnormide mõju sellesihiliste kokkulepete sõlmimisega, tuues ettekäändeks, et need õigusnormid tekitavad ettevõtjaid kahjustava tasakaalustamatuse (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 21. veebruari 1995. aasta otsus kohtuasjas T-29/92: SPO jt v. komisjon, EKL 1995, lk II-289, punkt 256 (EÜ artikli 81 lõike 3 kohaldamine) ja Euroopa Kohtu

15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P — C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt v. komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punkt 487 (kriis turul). Tuleb lisada, et raskustega, mida kokkulepe pidi väidetavalt korvama, tuleb tegelda mitte üksnes hagejatel, vaid kõigil ettevõtjatel.

82 Lisaks tuleb nõustuda komisjoniga, et toimiku kohaselt oli kokkulepe kohaldatav ka „õlleklausli” puudumisel, nagu nähtub esimese väite teise osa uurimisel, ning kokkuleppe eesmärk ei piirdunud hagejate esiletoodud kolme põhjusega, mida on käsitletud käesoleva otsuse punktides 47–51.

83 Kui hagejate argumente, mida täpsustati kohtuistungil, tuleb mõista nii, et kokkuleppe eesmärk oli eespool nimetatud kolme probleemi arvestades taastada õiguslik olukord, mis oleks kooskõlas määrusega nr 1984/83, siis tuleb märkida, et kokkuleppe artiklis 4 ettenähtud keeld väljub selle määruse artikli 7 lõikes 1 lubatu piirest. Pealegi lubab see määrus ainult teatavaid konkurentsipiiranguid edasimüüja ja tarnija vahelistes vertikaalsetes suhetes (vt eelkõige artiklid 1 ja 6), samas kui kokkuleppe puhul on tegemist horisontaalse lepinguga. Igatahes hagejad ei püüdnudki tõestada, et väidetavate vertikaalsel tasandil eksisteerivate probleemide lahendamiseks oli horisontaalse lepingu kasutamine mõõdapääsmatu.

84 Veel väidavad hagejad, et kokkuleppe ainus eesmärk oli kohustada austama õllemüüja ja õlletehase vahelise lepinguga ettenähtud ainuõigusi. Peale selle õigustab kokkulepet vajadus säilitada lojaalsus ärisuhetes.

- 85 Sellega seoses piisab märkimisest, et isegi kui eeldada nende asjaolude paikapidavust, ei kummuta järeldust, et kokkuleppe eesmärk oli konkurentsi piiramine ühisturul, väidetav asjaolu, et kokkuleppel oli ühtlasi õiguspärane eesmärk (vt selle kohta eespool viidatud otsus IAZ jt v. komisjon, punkt 25). Eespool viidatud Delimitise kohtuotsusele ei saa hagejad tugineda, sest see otsus tehti vertikaalseid suhteid käsitlevas asjas, samas kui käesolevas asjas on tegemist horisontaalse lepinguga. Lisaks tuleb jätta tähelepanuta Brasserie nationale'i tuginemine eespool viidatud Cassis de Dijoni ning Woutersi jt kohtuotsustele. Kui on tuvastatud, et lepingu eesmärk on oma olemuselt konkurentsipiirang — näiteks klientuuri jagamine — ei saa see leping põhjendatuse doktriini (*rule of reason*) alusel jääda väljapoole EÜ artikli 81 lõike 1 eeskirju seetõttu, et sellel on ka muid eesmärke, nagu nimetatud kohtuotsustes käsitletud eesmärgid.
- 86 Seoses argumendiga, mis tugineb eespool viidatud kohtuotsusele Kutseliste Esindajate Ühendus v. komisjon, tuleb esiteks märkida, et IMA kutsekäitumisjuhendi artikli 5 punkti c näol on tegemist vaid keeluga pakkuda tellimata teenuseid juhtudel, millega tegelevad teised esindajad (punkt 89). Selline keeld ei ole kaugeltki võrreldav kokkuleppes ettenähtud keeldudega. Kõnealuses kohtuasjas puudutas keeld vaid kliendi värbamise algatust, samas kui kokkulepe keelas kokkuleppeosalistel vastata lepingu sõlmimise ettepanekule. Teiseks tugines esimesena nimetatud keeld eelkõige deontoloogistele põhjustele, erinevalt kokkuleppest, mille eesmärk oli klientuuri jagamine. Seetõttu tuleb vaadeldav argument tagasi lükata.
- 87 Viimaseks eitavad hagejad seda, et kokkuleppest saavad kasu ainult oma riigi õlletehased (otsuse 62. põhjendus). Sellega seoses tuleb märkida, et see tõdemus ei ole piisavalt põhjendatud. Kuigi hagejad väidavad, et kokkulepe oli avatud kõigile Luksemburgis esindatud õlletehastele, tuleb siiski märkida, et allakirjutanute seas ei ole ühtegi välismaa õlletehast. Argument, et kahe Luksemburgi õlletehase suhtes ei lõpetatud kokkulepet pärast nende ülevõtmist välismaa õlletehase poolt, ei tõenda, ei välismaa õlletehased kui sellised oleksid saanud kokkuleppega ühineda. Vastupidi —

artiklis 11 ettenähtud tingimus, et välismaa äriühingule kontrolliõiguse ülemineku või välismaa õlletehasega toimuva koostöö korral lõpetatakse kokkulepe vastava kokkuleppeosalise suhtes, tõendab, et kokkulepe oli mõeldud üksnes Luksemburgi õlletehastele. Seda ei muuda asjaolu, et kõnealust artiklit ei rakendatud kunagi.

- 88 Neist kaalutlustest lähtudes ei saa nõustuda ühegi argumendiga, mis esitati esimese väite kolmanda osa toetuseks. Seega tuleb need tagasi lükata.

— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine Luksemburgi Horeca sektorisse tungimise takistamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite neljas osa)

- 89 Tuleb tõdeda, et välismaa õlletehaseid käsitleva kavatsuste deklaratsiooniga jätsid kokkuleppeosalised üksteisele pakkumise ja tarnelepingu sõlmimise eesõiguse seoses õllemüüjaga, kes on seotud mõne kokkuleppeosalisega ning valmistub sõlmima lepingut välismaa õlletehasega. Battinit käsitlev kavatsuste deklaratsioon nägi ette võimaluse öelda leping üles Battini suhtes, kui muutuvad teatavate välismaa õlletehaste Battini poolt tarnimise tingimused. Kokkuleppe artikkel 11 nägi ette võimaluse kokkulepe üles öelda, kui kontrolliõigus läheb välismaa äriühingule või kui toimub koostöö välismaa õlletehasega.

- 90 Veel tuleb tõdeda, et nagu komisjon õigesti märkis, pidas välismaa õlletehaseid käsitleva kavatsuste deklaratsiooniga loodud mehhanism silmas üksnes sellist välismaa õlletehast, kes soovib tarnida õlut Luksemburgi õllemüüjale, kuid ei kaitse

välismaa õlletehast, kellele on teada, et tema kliendiks olev Luksemburgi õllemüüja valmistub ostma õlut Luksemburgi õlletehaselt.

91 Neil asjaoludel tuleb järeldada, et komisjon ei ole teinud õiguslikku viga, kui ta leidis, et kokkuleppe eesmärk on takistada välismaa õlletehaste tungimist Luksemburgi Horeca sektorisse.

92 Seda järeldust ei kummuta ükski hagejate argument.

93 Esiteks, seoses argumendiga, et kokkuleppe eesmärk oli vaid takistada „õlleklauslite“ rikkumist välismaa õlletehaste poolt, tuleb märkida, et sel argumendil puudub faktiline alus, kuna kokkulepe oli kohaldatav isegi „õlleklausli“ puudumise korral, nagu nähtub esimese väite teise osa uurimisel.

94 Peale selle tuleb analoogiliselt esimese väite kolmanda osa tagasilükkamisel märgituga rõhutada, et hagejate mainitud asjaolu — isegi kui seda pidada paikapidavaks — ei saa õigustada kokkuleppe piiravat eesmärki, nagu eespool tõdetud.

95 Kinnitades, et kokkuleppe eesmärk oli jätta Luksemburgi õlletehasele võimalus vastata sellise õllemüüja pakkumisele, kes kavatseb sõlmida lepingu välismaa õlletehasega, tunnistavad hagejadki, et kokkuleppe eesmärk oli piirav. Sellise võimaluse säilitamisega muutis kokkulepe konkurentsitingimusi asjassepuutuva välismaa õlletehase kahjuks.

- 96 Teiseks väidavad hagejad, et kokkulepet õigustas Luksemburgi erandlik olukord ja õllemüüjate ebalojaalsusest tingitud ebanormaalne olukord. Veel väidavad nad, et kokkuleppe artiklit 11 ei rakendatud kunagi. Brasserie nationale lisab, et kokkulepe ei takistanud välismaa õlletehastel lepingute sõlmimist.
- 97 Seoses nende argumentidega tuleb veel kord märkida, et isegi kui eeldada nende paikapidavust, ei õigusta need argumendid kokkuleppe piiravat eesmärki, nagu see nähtub komisjoni esitatud faktidest, mida hagejad ei vaidlustanud. Konkreetsemalt tuleb märkida, et asjakohatu on väita, et kokkulepe ei takistanud välismaa õlletehastel lepingute sõlmimist, kuivõrd kokkuleppe eesmärk oli konkurentsi piiramine ning puudub vajadus kontrollida, kas konkurentsi piiramine oli ka selle tagajärg (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas T-62/98: Volkswagen v. komisjon, EKL 2000, lk II-2707, punkt 231).
- 98 Kolmandaks kordavad hagejad argumenti, et FBL direktori pädevus on vaieldav. Brasserie nationale lisab, et direktori märkus, mida on mainitud otsuse 68. põhjenduses, on siduv vaid direktorile endale ega esinda Brasserie nationale'i seisukohta.
- 99 Sellega seoses tuleb märkida, et FBL direktori pädevuse vaidlustamine tuleb tagasi lükata põhjustel, mida käsitleti esimese väite eelmise osa tagasilükkamise raames. Teisalt, nagu on märgitud otsuse 68. põhjenduses, tehti see märkus kokkuleppe kohaldamist käsitletud lepituskoosolekul. Seega on kokkuleppe õiguslikul hindamisel vaja seda arvestada. Komisjon ei ole seda märkust kunagi pidanud Brasserie nationale'i seisukohta esindavaks.

- 100 Neljandaks, Brasserie nationale väidab, et Battinit käsitleva kavatsuste deklaratsiooni esimeses lõigus on just nimelt soodustatud välismaa õlle tungimist Luksemburgi turule. Teises lõigus kasutatud sõna „tasakaal” tähendas üksnes soovi säilitada võimalus, et rahvuslik pakkumine oleks esindatud, kui õllemüüja avaneb konkurentsile.
- 101 Sellega seoses piisab märkimisest, et kuigi kõnealune kavatsuste deklaratsioon tõepoolest lubab Battinil tarnida teatavaid välismaa õllesid, piiratakse sellega siiski oluliselt Battini tegevusvabadust ja järelikult ka konkurentsi.
- 102 Lõpuks väidab Brasserie nationale, et otsuse põhjendused on vasturääkivad, kuna otsuses heidetakse kokkuleppeosalistele ette, et nad ei võimaldanud välismaa õlletehastele eeliseid, mida peetakse lubamatuks omamaiste õlletehaste vahel.
- 103 Sellega seoses tuleb tõdeda, et kuigi „õlleklauslitega” seotud garantii laiendamine välismaa õlletehastele võib-olla isegi tugevdaks selle garantii piiravust, on siiski vaieldamatu, et kokkuleppe artikkel 11 ja Battinit käsitlev kavatsuste deklaratsioon lubavad jätta välismaa õlletehased ilma garantiiga antavatest klientuuri kaitse „eelistest”, isegi kui need on õigusvastased, ning takistavad seega nende tungimist Luksemburgi Horeca sektorisse.
- 104 Sellest järeldub, et esimese väite neljas osa tuleb tagasi lükata.

— Kokkuleppe eesmärgi hindamisel selle konteksti ebapiisav arvestamine (esimese väite esimene osa)

105 Tuleb märkida, et otsuse 47. põhjenduses pealkirjaga „Konkurentsi piiramise eesmärk” on sedastatud, et kokkuleppe eesmärk oli esiteks säilitada kokkuleppeosaliste klientuur Luksemburgi Horeca sektoris ja teiseks takistada välismaa õlletehaste tungimist nimetatud sektorisse. Esimese eesmärgi osas viitab see põhjendus otsuse 48.–66. põhjendusele ja teise eesmärgi osas 67.–73. põhjendusele.

106 Otsuse ülesehitusest tuleneb, et vastupidi hagejate argumentides väidetule ei ole kokkuleppe eesmärk tuvastatud ainult 59.–62. põhjenduses, vaid 47.–73. põhjenduses.

107 Viimati nimetatud põhjenduste lugemisel kogumis ilmneb, et hagejad ei saa õigustatult väita, nagu oleks kokkuleppe kontekst jäetud kokkuleppe eesmärgi hindamisel kõrvale. Sellega seoses viidatakse otsuse 48.–73. põhjenduse kokkuvõttele, mis on esitatud käesoleva otsuse punktides 30–40.

108 Lisaks tuleb märkida, et konteksti elemendid, mida komisjon ei võtnud hagejate meelest kokkuleppe eesmärgi hindamisel piisavalt arvesse, on asjaomase sektori dünaamilisus turuosade seisukohalt, sektori ainulaadne avamine impordile ja suure hulga õllemüüjate olemasolu, kes ei ole seotud kokkuleppeosalistega. Kuid need konteksti elemendid ei ole seotud mitte küsimusega, milline oli kokkuleppe eesmärk, vaid küsimusega, millised olid selle tagajärjed. Kohtupraktika kohaselt ei

ole komisjonil vaja uurida konkurentsivastase eesmärgiga lepingu tagajärgi (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Volkswagen v. komisjon, punkt 231). Seda ei vaidlusta ka hagejad, kes tunnistavad, et piirava eesmärgiga lepingu tagajärgede tõendamine on ülearune.

109 Tuleb lisada, et põhjendamatu on hagejate seisukoht, et komisjon ei ole piisavalt arvesse võtnud konteksti elemente. Eespool viidatud ja hagejate tuginetud kohtuotsuse IAZ jt v. komisjon punktides 23–25 võeti arvesse „nii [selle otsuse aluseks olnud kohtuasjas käsitletud] kokkuleppe sisu kui ka selle lähtekohta ja rakendamise tingimusi”. Tegemist on just nende elementidega, mida komisjon võttis arvesse, kui ta järeldas, et kokkulepe oli piirava eesmärgiga. Sellega seoses viidatakse veel kord otsuse 48.–73. põhjenduse eespool mainitud kokkuvõttele.

110 Sellest järeldub, et esimese väite esimene osa tuleb tagasi lükata.

Esimese väite teine osa, mille kohaselt on komisjon valesti järeldanud, et kokkulepe on kohaldatav „õlleklausi” puudumisel

Vaidlustatud otsus

111 Otsuses on sedastatud, et vastavalt FBL 2. detsembri 1986. aasta koosoleku protokolliga muudetud FBL 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku protokollile otsustasid kokkuleppeosalised tõlgendada „õlleklauslit” kokkuleppe artikli 2 määratlusest

laiemalt. Otsuse kohaselt kinnitab niisugust tõlgendust Wiltzi 23. oktoobri 1991. aasta kiri FBL-le (9. põhjendus).

Poolte argumendid

- 112 Hagejad väidavad, et komisjon järeldas valesti, et kokkulepe laieneb juhtudele, mil puudub nõuetekohaselt sõlmitud ja kehtiv „õlleklausel”.
- 113 Hagejad on seisukohal, et kuigi lepe võib tuleneda muust dokumendist kui vormikohane tekst, on vaja siiski kontrollida, kas tegemist on poolte „ühise tahte tõelise väljendusega” (Euroopa Kohtu 15. juuli 1970. aasta otsus kohtuasjas 41/69: ACF Chemiefarma v. komisjon, EKL 1970, lk 661, punktid 110–114, ja 29. oktoobri 1980. aasta otsus liidetud kohtuasjades 209/78–215/78 ja 218/78: Van Landewyck jt v. komisjon, EKL 1980, lk 3125, punkt 86). Selline tahe käesolevas asjas puudub. Hagejad märgivad, et otsuse 9. põhjenduses mainitud FBL 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku protokollis on kirjas, et „kolm kõrvale pandud dokumenti kiideti heaks ja need allkirjastatakse järgmisel koosolekul”, mis on jäädvustatud samuti otsuse 9. põhjenduses mainitud 2. detsembri 1986. aasta koosoleku protokollis, kus on kirjas, et „kokkuleppeosalised allkirjastasid [nimetatud dokumendid]”. Hagejate sõnutsi kujutas selline allkirjastamine endast vorminõuet, ilma milleta ei saa poolte ühist tahet kindlaks teha. Nad märgivad, et kummaski eespool mainitud protokollis ei ole fikseeritud sellist allkirjastamist, mis oleks seotud neist kahest protokollist tuleneva kokkuleppe tõlgendusega, seega ei saa sellist tõlgendust lahutada kolmest eespool mainitud dokumendist. Veel märgivad nad, et FBL 2. detsembri 1986. aasta koosoleku protokollist nähtub, et eelmise FBL koosoleku protokollis punkti 2 teksti

tehti täpsustusi. Viimati nimetatud teksti ei võetud vastu ei pärast esimest ega pärast teist koosolekut. Viimaseks märgivad hagejad, et otsuse 9. põhjenduses mainitud Wiltzi 23. oktoobri 1991. aasta kiri FBL-le on pealkirjastatud kui „Ettepanek”. Nad lisavad, et selles korratakse lühendatud ja parandatud sõnastuses kahte eespool mainitud protokollides esinevat tõlgenduspunkti. Hagejate sõnutsi ei oleks Wiltzil olnud mingit huvi sellist ettepanekut teha, kui protokollide näol oleks juba olnud tegemist vaidlustatud laiendamisega.

114 Vaidlustatud laiendamise väidetava möönmise kohta Wiltzi poolt märgivad hagejad, et asjaomases deklaratsioonis kasutas Wiltz tingivat kõneviisi. Vaidlustatud laiendamise väidetava möönmise kohta Brasserie nationale’i poolt märgib Brasserie nationale, et asjaomases deklaratsioonis märkis ta ära ainult laiendamisettepaneku päritolu ning et väljendid „on nõus allkirjastama” ja „ei takista allkirjastamist” tähendasid vaid tema nõusolekut anda allkiri tulevikus.

115 Veel märgib Brasserie nationale, viidates toimikus sisalduvale kirjavahetusele, et kokkuleppeosaliste vahel ei ole kunagi tekkinud ühtegi vaidlust ilma allakirjutatud lepinguta.

116 Viimaseks väidab Brasserie nationale, et komisjon ise on tunnistanud, et „õlleklausli” puudumisel ei ole kokkulepe kohaldatav, kuna otsuse 92. põhjenduses on kinnitatud, et „rikkumise ulatus piirdub [...] ainult nende õllemüüjatega, kes on lepinguosalistega seotud ainuõigusliku ostuklausli alusel”.

117 Komisjon peab vaadeldavat esimese väite osa põhjendamatuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 118 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt piisab EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes kokkuleppe olemasoluks sellest, kui asjaomased ettevõtjad on väljendanud oma ühist taht kätuda turul konkreetset viisil (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus ACF Chemiefarma v. komisjon, punkt 112, ja eespool viidatud kohtuotsus Van Landewyck jt v. komisjon, punkt 86; Esimese Astme Kohtu 17. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-7/89: Hercules Chemicals v. komisjon, EKL 1991, lk II-1711, punkt 256, ja 26. oktoobri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-41/96: Bayer v. komisjon, EKL 2000, lk II-3383, punkt 67). Ühise tahte väljendamise vormi puhul piisab, kui lepingusättes on väljendatud poolte tahte kätuda turul vastavalt lepingu tingimustele (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus ACF Chemiefarma v. komisjon, punkt 112; eespool viidatud kohtuotsus Van Landewyck jt v. komisjon, punkt 86, ja eespool viidatud kohtuotsus Bayer v. komisjon, punkt 68).
- 119 Sellest järeldub, et kohtupraktika tõlgenduse kohaselt on EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes kokkuleppe puhul keskne vähemalt kahe poole ühine tahte, ning tahte väljendamise vorm ei ole oluline, kui see tõeselt kajastab poolte tahte (eespool viidatud kohtuotsus Bayer v. komisjon, punkt 69).
- 120 Käesolevas asjas tuleb kõigepealt sedastada, et FBL 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku protokoll sisaldab järgmist:

„2. Õlleklausel

Kolm kõrvale pandud dokumenti [...] kiidetakse heaks ja need allkirjastatakse järgmisel koosolekul.

Peale selle lepiti kokku, et „õlleklauslik” peetakse ja sellega võrdsustatakse:

- tehing, mis seisneb kohviku rendilevõtmises ja selle sisustamise rahalises toetamises „õlleklauslit” otseselt mainimata,

- alkohoolse joogi kohapeal tarbimiseks müügi litsentsi ülevõtmine õlletehase poolt ning investeringute tegemine, ilma et „õlleklauslit” oleks otseselt mainitud.

Need kaks tõlgendust on selle valdkonna sätete lahutamatu osa.”

¹²¹ FBL 2. detsembri 1986. aasta koosoleku protokoll sisaldab järgmist (liigendus vastab originaalile):

„1. 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku protokollile tuleb teha järgmised muudatused:

[...] Punkt 2 — esimene taane:

- „tehing, mis seisneb kohviku rendilevõtmises ja selle sisustamise rahalises toetamises „õlleklauslit” otseselt mainimata, näiteks kui õlletehas X rendib hoone ja toetab rahaliselt selle sisustamist vastavalt otstarbele, kuid ei sõlmi omanikuga lepingut või ei jõua selle sõlmimiseni.

Teist taanet

tuleb lugeda järgmiselt:

— alkohoolse joogi kohapeal tarbimiseks müügi litsentsi ülevõtmine õlletehase poolt, ilma et „õlleklauslit“ oleks otseselt mainitud.

2. Õlletehased annavad allkirja [kolmele 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku protokollis mainitud dokumendile].

Kõik õlletehased on saanud koopiad allkirjastatud dokumentidest, mille originaalid jäävad [FBL-le]. Need dokumendid on konfidentsiaalsed.”

122 Wiltzi 23. oktoobri 1991. aasta kiri FBL-le on sõnastatud järgmiselt:

„Ettepanek:

Seoses kokkuleppe artikliga 2 nõustuvad õlletehased käsitlema „õlleklauslina“ või samaväärsena

— rendilevõtmise tehingut;

— alkohoolse joogi müügilitsentsi kättesaadavaks tegemist õlletehase poolt, olenemata tingimustest.”

123 Seega tuleb kontrollida, kas hagejate esitatud asjaolusid arvestades on komisjon piisavalt tõendanud kokkuleppeosaliste ühist taht kokkuleppe kohaldamiseks, isegi kui puudub nõuetekohaselt sõlmitud ja kehtiv „õlleklausel”.

124 Tuleb tõdeda, et FBL 7. oktoobri 1986. aasta koosoleku protokollis on otseselt märgitud, et kokkuleppe kohaldamisala laiendamine, mida seal on mainitud, on „kokku lepitud” ja „[moodustab] sellealaste [lepingutingimuste] lahutamatu osa”. Ei kõnealune protokoll ega FBL 2. detsembri 1986. aasta koosoleku protokoll ei näe ette selle leppe mingit vormistamist. Selles osas ei ole tähendust asjaolul, et esimene protokoll näeb ühtlasi ette, et teatavad selles mainitud dokumendid „kiidetakse heaks ja allkirjastatakse”. Samuti asjaolu, et teine protokoll sisaldab esimese protokolliga teksti suhtes muudatusi (mis on pealegi suhteliselt väikesed), ei muuda kokkuleppeosaliste üksmeelt niiviisi muudetud teksti suhtes.

125 Pealegi on nii Brasserie nationale kui ka Wiltz tunnistanud, et kokkulepe on kohaldatav ka teatavatele õlletehase ja õllemüüja vahelistele suhetele, kus puudub täielikult tarneleping või „õlleklausel”, nagu on märgitud otsuse 29. põhjenduses.

- 126 Vastuses küsimustele, mille esitas komisjon pärast kokkuleppeosaliste ärakuulamist, tegi Brasserie nationale seoses juhtumiga, kui esineb rendilevõtmine ja rahastamine õlletehase poolt, kuid mitte „õlleklausliga” lepingut, järgmise avalduse:

„Sellisel juhul tuleb vastavalt 1986. aasta tekstidele [st kahele eespool mainitud protokollile] järeldada, et tegemist on „õlleklausliga” kokkuleppe mõttes. Tuleb tunnistada, et see klausel on *a priori* ootamatu, kuna ükski õlletehas ei investeerinud ilma lepinguta. [...] Seda uskumatut klauslit ei ole muuseas kunagi [...] kohaldatud. Tegelikult mõeldakse selle all absurdset hüpoteesi, mille esitas [...]. Selle isiku tööhüpotees oli ilmselgelt absurdne, kuid kuna [Brasserie nationale'il] puudusid kavatsused, mis tal arvati olevat, nõustus ta kõnealuse teksti allkirjastama [...]. See ei takistanud [Brasserie nationale'il] allkirjutamist, sest ta ei kavatsenud toimida vastavalt kõnealuses klauslis ettenähtud hüpoteesile [...].”

- 127 Vastuväiteteatisele esitatud vastuses tegi Wiltz omalt poolt järgmise avalduse:

„[Kokkulepet] võiks äärmisel juhul sellisena käsitada „õlleklausli” tõlgenduse põhjal, mis lepiti kokkuleppeosaliste vahel kokku [FBL] 7. oktoobri ja 2. detsembri 1986. aasta [koosolekutel], kuid ka seal oli ainus ja õiguspärane eesmärk informatsiooni tagamine, et vältida õiguskindlusetust suurte investeeringute korral.”

- 128 Sellega seoses tuleb hagejate argumendid, mis põhinevad sellel, et eelmises punktis mainitud avalduses kasutas Wiltz tingivat kõneviisi, tagasi lükata. Samas avalduses viitas Wiltz otse „kokkuleppeosaliste vahel kokkulepitud „õlleklausli” tõlgendusele”.

- 129 Brasserie nationale väidab, et käesoleva otsuse punktis 126 osundatud avalduses viitas ta üksnes „õlleklausli” puudumisel kokkuleppe kohaldamisala laiendamise ettepaneku päritolule ning et väljendid „nõustus allkirjastama” ja „see ei takistanud [tal] allakirjutamist” tähendasid üksnes tema nõusolekut allkirjastada see ettepanek tulevikus.
- 130 Ka need argumendid tuleb tagasi lükata. Käesolevas asjas ei saa eespool viidatud avaldus kummutada tõdemust, et 7. oktoobri ja 2. detsembri 1986. aasta koosolekul nõustus Brasserie nationale kokkuleppe kohaldamisala laiendamisega. Sellega seoses tuleb märkida, et see, kellelt pärines ettepanek kokkuleppe kohaldamisala laiendada, on ebaoluline, kui on võimalik tuvastada ühine tahe (vt selle kohta Euroopa Kohtu 1. veebruari 1978. aasta otsus kohtuasjas 19/77: Miller *v.* komisjon, EKL 1978, lk 131, punkt 7, ja Esimese Astme Kohtu 14. juuli 1994. aasta otsus kohtuasjas T-77/92: Parker Pen *v.* komisjon, EKL 1994, lk 549, punkt 37).
- 131 Isegi kui oletada, et Brasserie nationale ei nõustunud kokkuleppe kohaldamisala laiendamisega, siis oleks ta sellisel juhul pidanud teatama oma distantseerumisest „õlleklausli” uuest tõlgendusest (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95: Cimenteries CBR jt *v.* komisjon, EKL 2000, lk II-491, punkt 1353 ja osundatud kohtupraktika). On aga selge, et seda ei toimunud.
- 132 Pealegi kui kokkuleppeosalised ei oleks kokku leppinud laiendada kokkuleppe kohaldamisala, ei oleks Brasserie nationale loogiliselt võttes tuginenud komisjoni ees argumendile, et seda laiendamist ei viidud ellu.

133 Eespool viidatud Wiltzi kirjal põhineva argumendi kohta tuleb tõdeda, et Wiltz võis teha kirjas mainitud ettepaneku mitte hagejate esitatud põhjusel, vaid soovist muuta kahest protokollist tulenevat teksti. Peale selle tuleb tõdeda, et vastupidi hagejate seisukohale ei kujuta Wiltzi ettepanek endast ainult redaktsioonilisi muudatusi. Selle ettepaneku kohaselt samastatakse „rendilevõtmise tehing” „õlleklausliga”, samas kui FBL 2. detsembri 1986. aasta protokoll järgi tuli õlleklausliga samastada „tehing, mis seisneb kohviku rendilevõtmises ja selle sisustamise rahalises toetamises”. Sellist muudatust ei saa pidada pelgalt redaktsiooniliseks.

134 Komisjoni väidetava tunnistuse kohta, et „õlleklausli” puudumisel ei ole kokkulepe kohaldatav, tuleb märkida, et kuigi otsuse 92. põhjenduses kasutatud sõnastus „rikkumise ulatus piirdub [...] ainult nende õllemüüjatega, kes on lepinguosalistega seotud ainuõigusliku ostuklausli alusel” ei ole võib-olla kõige õnnestunud, nähtub 9. põhjenduse lugemisest koos 48.–63. põhjendusega, arvestades eriti 50. põhjenduses sisalduvat viidet 9. põhjendusele, et komisjon oli seisukohal, et kokkulepe on kohaldatav ka „õlleklausli” puudumise korral. Lisaks tuleb meenutada, et esimese väite vaadeldava osaga vaidlustavad hagejad selle seisukoha. Seega ei saa nad väita, et komisjon oli teistsugusel seisukohal.

135 Eeltoodut arvesse võttes tuleb järeldada, et hagejad ei ole esitanud selliseid tõendeid, mis seaksid kahtluse alla komisjoni tõdemuse, et kokkuleppeosaliste ühine tahe oli kokkulepet kohaldada ka juhul, kui puudub nõuetekohaselt sõlmitud ja kehtiv „õlleklausel”.

136 Seetõttu tuleb esimese väite teine osa tagasi lükata.

Esimese väite viies osa, mis põhineb sellel, et kokkuleppel ei olnud märgatavat mõju konkurentsile

Vaidlustatud otsus

- 137 Otsuses on sedastatud, et kokkulepe võib märgatavalt piirata konkurentsi Luksemburgi Horeca sektoris. Sellega seoses märgitakse esiteks, et kokkuleppeosalised piirasid kokkuleppe ulatust Luksemburgi Horeca sektoriga, mis tõendab, et nad pidasid oma positsiooni selles sektoris piisavalt oluliseks ning et konkurentsitingimused olid selles sektoris piisavalt erinevad teiste sektorite ja naaberriikide konkurentsitingimustest, et kindlustada kokkuleppe tõhusus. Teiseks märgitakse, et võttes arvesse nende endi toodangut ja nendepoolseid importõlle tarneid, kontrollisid kokkuleppeosalised ligi 85% õllemüügist asjaomases sektoris ning et rohkem kui pooled Luksemburgi õllemüüjatest olid nendega seotud „õlleklausli“ alusel (74.–76. põhjendus).

Poolte argumentid

- 138 Hagejad peavad komisjoni järeldust konkurentsi märgatava piiramise kohta ekslikuks ja ebapiisavalt põhjendatuks. Nad märgivad, et komisjon ei ole määratlenud võrdlusturgu. Veel väidavad nad, et kokkuleppe ulatuse piiramine Horeca sektoriga ei tõesta midagi, vaid lihtsalt kajastab kokkuleppeosaliste tuvastatud probleemi ulatust, mille ületamiseks tuli neil koostööd teha. Kuigi osapoolte tarnitava õllekoguse osakaal — 85% — võib tunduda suurena, ei õigusta mõju märgatavaks hindamist teistele õlletehastele avatud õllemüüjate osakaal — 40–45%. Peale selle oleks välismaa õlletehaseid käsitleva piirangu rakendamata jätmine pidanud viima järeldusele, et tegemist ei ole märgatava piiranguga.

139 · Komisjon peab vaadeldavat esimese väite osa põhjendamatuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

— Väidetav kaalutusviga

140 Sellega seoses piisab märkimisest, et konkurentsivastase eesmärgiga kokkuleppe sõlminud ettevõtjad ei saa põhimõtteliselt vältida EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamist sellega, kui nad väidavad, et nende kokkuleppel ei tohiks olla olulist mõju konkurentsile (Esimese Astme Kohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punktid 130 ja 196).

141 Kuna kokkuleppe eesmärk oli ühelt poolt kokkuleppeosaliste klientuuri säilitamine Luksemburgi Horeca sektoris ja teiselt poolt sellesse sektorisse välismaa õlletehaste tungimise takistamine, oli selle olemasolul mõtet ainult siis, kui kokkuleppe eesmärk oli piirata selles sektoris konkurentsivastavalt, st viisil, mis oli kokkuleppeosalistele äärmiselt kasulik (vt analoogia põhjal eespool viidatud kohtuotsus Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, punkt 131).

— Väidetav põhjendamata jätmine

142 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad EÜ artikliga 253 nõutavad põhjendused olema kohandatud asjaomase akti laadile ning nendest peavad selgelt ja ühemõtteliselt nähtuma akti vastuvõtnud institutsiooni kaalutlused, nii et isikutele, keda akt puudutab, oleks teada akti põhjendus ja pädev kohus saaks teostada kontrolli (Euroopa Kohtu 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon *v. Sytraval ja Brink's France*, EKL 1998, lk I-1719, punkt 63).

143 Võttes arvesse otsuse 74.–76. põhjenduses esitatud informatsiooni, tuleb asuda seisukohale, et Brasserie nationale'il oli täielik võimalus esitada argumente, mis on tuletatud konkurentsipiirangu märgatavust käsitleva komisjoni järelduse õigusvastasusest.

144 Asjaomase turu piiritlemata jätmist käsitleva etteheitega seoses piisab märkimisest, et komisjon on EÜ artikli 81 kohase otsuse vastuvõtmisel niisuguseks piiritlemiseks kohustatud ainult siis, kui ilma sellise piiritlemiseta ei ole võimalik kindlaks teha, kas asjaomane kokkulepe, ettevõtjate ühenduse otsus või kooskõlastatud tegevus võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning kas selle eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturu piires (Esimese Astme Kohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt *v. komisjon*, EKL 2003, lk II-913, punkt 206). Esimese väite kolmanda ja neljanda osa tagasilükkamisest nähtub, et käesolevas asjas ei ole tegemist sellise olukorraga.

145 Seetõttu tuleb esimese väite viies osa tagasi lükata.

146 Kuna kõik esimese väite osad on tagasi lükatud, tuleb esimene väide tervikuna tagasi lükata ja uurida teist väidet.

2. Teine väide, mis on tuletatud määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 rikkumisest ja EÜ artiklis 253 sätestatud põhjendamiskohustusest

147 Teine väide jaguneb kolmeks osaks, mis on tuletatud esiteks asjaolust, et rikkumist ei pandud toime tahtlikult, teiseks rikkumise raskuse ja kestuse hindamisel tehtud kaalutusveast ja kolmandaks asjaolust, et kergendavate asjaolude osas ei kohaldatud suuniseid määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ST artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3, edaspidi „suunised“). Kohtuasjas T-49/02 esitatud väites sisaldub veel neljas osa, mis on tuletatud komisjonil trahvide arvutamise aluseks olnud algse põhisumma põhjendamata jätmisest.

Teise väite esimene osa, mis on tuletatud asjaolust, et rikkumist ei pandud toime tahtlikult

Vaidlustatud otsus

148 Otsuses on leitud, et ühenduse konkurentsieskirjade rikkumist peetakse tahtlikuks, kui asjaosalised on teadlikud sellest, et kõnealuse toimingu eesmärgiks või tagajärjeks on piirata konkurentsi. Oluline ei ole see, kas nad on teadlikud ka EÜ asutamislepingu sätte rikkumisest. Välismaa õlletehaseid käsitlevate kokkuleppetiminguste puhul leidis komisjon, et kokkuleppeosalistele ei saanud olla teadmata nende piirav eesmärk. Pealegi ei esitanud kokkuleppeosalised ühtegi õigustust nende kokkuleppetiminguste kohta. „Õlleklauslite” vastastikusest järgimisest tulenevate

konkurentsipiirangute puhul pidas komisjon võimalikuks, et kokkuleppe sõlmimisest kuni 1996. aasta märtsini ajendas kokkuleppeosalisi õiguskindlusetus, mille tingis hinna või koguse kindlaks määrata jätmist käsitlev Luksemburgi kohtupraktika. Kuid kõnealuse kohtupraktika muutmisega 1996. aasta märtsis see ajend kadus. Seetõttu järeldab komisjon, et kokkuleppeosalised panid rikkumise toime tahtlikult, kuigi Luksemburgi kohtupraktika võis mingi aja jooksul anda alust teatavate klauslite õigusvastasuses kahelda (89. ja 90. põhjendus).

Poolte argumendid

149 Hagejate arvates otsustas komisjon valesti, et nad panid rikkumise toime tahtlikult.

150 Ühelt poolt tunnistas komisjon ise seoses klientuuri säilitamist puudutava piiranguga, et Luksemburgi kohtupraktika võis anda alust kahelda selle piirangu õigusvastasuses. Hagejad rõhutavad, et see õigustus kehtib mitte 1996. aastani, vaid 1998. aasta keskpaigani, ja lisavad, et kui lähtuda otsuses esitatud komisjoni kaalutlustest, saaks rikkumine olla toime pandud „tahtlikult” ainult kokkuleppe kahe viimase kehtivusaasta jooksul. Teiselt poolt ei eita komisjon otsuses lõplikult, et kokkuleppe ainus eesmärk oli tagada „õlleklauslite” järgimine. See eesmärk on aga õiguspärane (eespool viidatud Delimitise kohtuotsus).

151 Lisaks väidavad hagejad, et nad ei ole sellise suurusega ettevõtted, et ei saaks aktsepteerida nende õiguslast ignorantsust. Nad märgivad, et kuigi otsuse 96. põhjenduses on Brasserie de Luxembourg liigitatud suurettevõtteks, ei kehti selline määratlus ühegi teise kokkuleppeosalise suhtes. Pealegi ei olnud hagejad kunagi teadlikud liikmesriikidevahelise kaubanduse piiramisest. Brasserie nationale lisab, et viimases küsimuses ei ole komisjon tõendanud vastupidist.

152 Veel väidavad hagejad, et ükski kokkuleppeosaline ei tahtnud seada takistusi välismaa õlletehastele. Brasserie nationale lisab, et ükski kokkuleppeosaline ei arvanud, et omamaise konkurentsi säilitamise eesmärki võiks pidada konkurentsi-vastaseks. Diekirchi väljendatud reservatsioon kokkuleppe õiguspärasuse osas kujutab endast vaid vaidluste raames klassikalist esialgse kirjavahetuse vormelit.

153 Seoses otsuse põhjendustega küsimuses, kas hagejad toimisid tahtlikult, väidab Brasserie nationale, et argument, mille kohaselt välismaa õlletehaseid käsitlevate tingimuste puhul „ei saanud kokkuleppeosalistele olla teadmata nende piirav eesmärk”, kujutab endast tõestatava eeldamist (*petitio principii*), mitte tõestust, ning argument, et „kokkuleppeosalised ei ole esitanud ühtegi õigustust”, on ebatäpne. Brasserie nationale'i arvates ei võimalda need kaks etteheidet leida, et otsuse põhjendused vastavad selguse ja täpsuse nõuetele. Wiltz ja Battin väidavad, et otsuse 89. põhjendus ei sisalda tõestust. Seega ei ole järgitud EÜ artiklit 253.

154 Komisjon peab vaadeldavat teise väite osa põhjendamatuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

— Väidetav kaalutusviga

155 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole selleks, et EÜ asutamislepingu konkurentsireeglite rikkumist saaks pidada tahtlikuks, vaja, et ettevõtja oleks teadlik konkurentsi piiramisest, vaid piisab sellest, kui talle ei saanud olla teadmata, et etteheidetava käitumise eesmärk oli piirata konkurentsi, ning tähtsust ei ole sellel, kas ettevõtja oli teadlik EÜ artikli 81 rikkumisest (eespool viidatud kohtuotsus *Miller v. komisjon*, punkt 18, ning *Esimese Astme Kohtu* 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-143/89: *Ferriere Nord v. komisjon*, EKL 1995, lk II-917, punkt 41 ja osundatud kohtupraktika).

156 Nagu nähtub esimese väite kolmanda ja neljanda osa tagasilükkamisest, võis komisjon õiguspäraselt järeldada, et kokkuleppe eesmärk oli kokkuleppeosaliste klientuuri säilitamine Luksemburgi Horeca sektoris ja sellesse sektorise välismaa õlletehaste tungimise takistamine. Seega kujutab kokkuleppe endast esiteks turu jagamist ja teiseks ühisturu osade üksteisest eraldamist. Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et komisjonil oli õigus leida, et hagejatele ei saanud olla teadmata kokkuleppe eesmärk: piirata konkurentsi.

157 Seda silmas pidades tuleb tõdeda, et käesolevas asjas on asjakohatud hagejate argumentid, mille kohaselt nad ei ole sellise suurusega ettevõtted, et ei saaks aktsepteerida nende õigusosalast ignorantsust, ja neile ei olnud kunagi teada, et kokkuleppe piirab riikidevahelist kaubandust, ning ükski kokkuleppeosaline ei tahtnud seada takistusi välismaa õlletehastele ja ükski kokkuleppeosaline ei arvanud, et omamaise konkurentsi säilitamise eesmärki võiks pidada konkurentsivastaseks.

158 Veel väidavad hagejad, et otsuses tunnistas komisjon ise, et Luksemburgi kohtupraktika võis anda alust kahelda klientuuri säilitamist puudutava piirangu õigusvastasuses. Sellega seoses piisab märkimisest, et nagu komisjongi väitis, on selline kahtlus, isegi kui see on põhjendatud, asjakohatu konkurentsipiirangu tahtlikkuse puhul, kuna see ei ole seotud kokkuleppe eesmärgiga — piirata konkurentsi —, vaid selle õigusvastasusega. Käesoleva otsuse punktis 155 viidatud kohtupraktikast tuleneb, et määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 kasutatud tahtlikkuse mõiste on seotud üksnes asjaomase kokkuleppe piirava eesmärgiga ja mitte selle õigusvastasusega EÜ artikli 81 lõike 1 suhtes.

159 Viimaseks, seoses argumendiga, et otsuse 96. põhjenduses on Brasserie de Luxembourg liigitatud suurettevõtteks, kuid selline määratlus ei kehti ühegi teise kokkuleppeosalise suhtes, tuleb märkida nagu komisjongi, et Brasserie de Luxembourg suurust mainiti ainult õigustamaks tema suhtes koefitsiendi kasutamist hoiatamise eesmärgil. Ettevõtte suuruse hindamine on seega asjakohatu konkurentsipiirangu tahtlikkuse uurimisel.

— Väidetav põhjendamata jätmine

160 EÜ artiklis 253 ettenähtud ja käesoleva otsuse punktis 140 korratud põhjendamisnõudeid arvestades on otsuse 89. ja 90. põhjenduses selgelt ja ühemõtteliselt esitatud põhjused, miks komisjon pidas konkurentsipiirangut tahtlikuks.

161 Sellest järeldub, et teise väite esimene osa tuleb tagasi lükata.

Teise väite teine osa, mis on tuletatud rikkumise raskuse ja kestuse hindamisel tehtud kaalutusveast

Vaidlustatud otsus

162 Rikkumise raskuse kohta on otsuses ühelt poolt märgitud, et kuivõrd kokkuleppe eesmärk oli klientuuri säilitamine ja välismaa õlletehastel turule tuleku takistamine, on selle rikkumise puhul tegemist ühe raskeima võimaliku rikkumisega. Teiselt poolt on otsuses leitud, et esiteks piirdub rikkumine ainult Horeca sektoriga ja ainult nende õllemüüjatega, keda seob kokkuleppeosalistega ainuõiguslik ostuklausel, teiseks ei rakendatud välismaa õlletehaseid käsitlevaid tingimusi ning kolmandaks on Luksemburgi õlleturg ühenduse piires kõige väiksem. Neil põhjustel liigitati rikkumine lõppkokkuvõttes raskes (92. ja 93. põhjendus).

163 Rikkumise kestuse kohta on otsuses märgitud, et see lõppes 16. veebruaril 2000, kui Interbrew teatas komisjonile, et ta andis oma tütarettevõtetele Mouselile ja Diekirchile korralduse lõpetada kokkuleppe kohaldamine (86. põhjendus). Otsuses on leitud, et kuna rikkumine kestis üle 14 aasta (1985–2000), oli tegemist kaua kestnud rikkumisega (97. põhjendus).

Poolte argumendid

164 Hagejad väidavad, et komisjon on rikkumise raskust ja kestust valesti hinnanud.

- 165 Rikkumise raskuse kohta märgivad nad, et suuniste määratluse kohaselt on kerged rikkumised „kaubanduspiirangud, mille mõju turule on piiratud ja mis mõjutavad märkimisväärselt, kuid suhteliselt piiratud osa ühenduse turust” ning rasked rikkumised on eespool kirjeldatutega sama laadi horisontaalsed või vertikaalsed piirangud, kuid „mida kohaldatakse karmimalt ja mille mõju turule on laiem, mõjutades suurt osa ühisturust”. Hagejate arvates oleks käesolevas asjas käsitletava rikkumise pidanud kvalifitseerima kergeks rikkumiseks, kuivõrd otsuse 92. põhjenduses on märgitud, et välismaa õlletehaseid käsitlevaid tingimusi ei rakendatud, et kokkulepe puudutas vaid Luksemburgi Horeca sektorit ning et infovahetus oli vähene. Sellega seoses taaskinnitab Brasserie nationale, et kokkuleppest ei pidanud teatama.
- 166 Rikkumise kestuse kohta väidavad hagejad, et välismaa õlletehaseid käsitlevaid kokkuleppet tingimusi ei rakendatud.
- 167 Komisjon peab vaadeldavat teise väite osa põhjendamatuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

— Rikkumise raskusaste

- 168 Tuleb meenutada, et suuniste kohaselt tuleb rikkumise raskuse hindamisel arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurust. Seega jagunevad rikkumised kolme kategooriasse: kerged rikkumised, rasked rikkumised ja väga rasked rikkumised (punkt 1A, esimene ja teine lõik).

- 169 Tuleb täpsustada, et suunised ei mõjuta trahvi hindamist ühenduse kohtus, kellel on selles osas täielik pädevus vastavalt määruse nr 17 artiklile 17. Kuigi komisjon võib määrata trahvisumma suuniste meetodi kohaselt, peab ta jääma sanktsioonide piiresse, mis on ette nähtud määruse nr 17 artikliga 15 (Esimese Astme Kohtu 21. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-368/00: General Motors Nederland ja Opel Nederland v. komisjon, EKL 2003, lk II-4491, punkt 188).
- 170 Veel tuleb märkida, et rikkumise raskusastme tuvastamisel tuleb arvestada paljusid tegureid, näiteks rikkumise konkreetseid asjaolusid, selle konteksti ja trahvi hoiatavust, ilma et oleks koostatud kohustuslikku või ammendavat loetelu kriteeriumidest, mida tuleks tingimata arvesse võtta. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on komisjonil määruse nr 17 raames kaalutusõigus trahvisumma kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjaid konkurentsieeskirju järgima. Esimese Astme Kohtu pädevuses on aga kontrollida, kas määratud trahvisumma on proportsionaalne rikkumise raskusastme ja kestusega ning kõrvutada rikkumise raskust ja asjaolusid, millele hageja tugineb (Esimese Astme Kohtu 21. oktoobri 1997. aasta otsus kohtuasjas T-229/94: Deutsche Bahn v. komisjon, EKL 1997, lk II-1689, punkt 127, ning eespool viidatud kohtuotsus General Motors Nederland ja Opel Nederland v. komisjon, punkt 189).
- 171 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et otsuse põhjendused on komisjon esitanud kahes etapis, viitamata seejuures otseselt suunistele.
- 172 Põhjendamise esimese etapi kohta tuleb sarnaselt esimese väite kolmanda ja neljanda osa uurimise raames sedastatule märkida, et kokkulepe kujutab endast turu jagamist ja lisaks sellele ühisturu osade üksteisest eraldamist.

- 173 Mis puutub turu jagamisse, siis seda liiki kokkulepped kuuluvad kokkulepete hulka, mis on EÜ artikli 81 lõike 1 punktis c otsesõnu tunnustatud ühisturuga kokkusobimatuks. Kohtupraktika on need kokkulepped kvalifitseerinud ilmseteks konkurentsipiiranguteks (Esimese Astme Kohtu 15. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94: *European Night Services jt v. komisjon*, EKL 1998, lk II-3141, punkt 136).
- 174 Ühisturu osade üksteisest eraldamise kohta tuleb märkida, et selline ilmne konkurentsioiguse rikkumine on oma laadilt eriti raske. See töötab vastu ühenduse kõige põhilisematele eesmärkidele, eelkõige ühtse turu rajamisele (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 22. aprilli 1993. aasta otsus kohtuasjas T-9/92: *Peugeot v. komisjon*, EKL 1993, lk II-493, punkt 42, ning eespool viidatud kohtuotsus *General Motors Nederland ja Opel Nederland v. komisjon*, punkt 191).
- 175 Neil asjaoludel oli komisjonil õigus, kui ta põhjendamise esimeses etapis sedastas, et kokkulepe kujutab endast üht raskeimat EÜ artikli 81 rikkumist.
- 176 Põhjendamise teise etapi kohta tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt vastab riigi ulatuses geograafiline turg ühisturu olulisele osale (Euroopa Kohtu 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: *Michelin v. komisjon*, EKL 1983, lk 3461, punkt 28, ning eespool viidatud kohtuotsus *Deutsche Bahn v. komisjon*, punkt 58).
- 177 Kuna on vaieldamatu, et vaadeldav rikkumine puudutab Luksemburgi Horeca sektorit tervikuna, hõlmab see ühisturu olulise osa.

178 Suunistes on komisjon osutanud, et väga rasked rikkumised on „üldjuhul horisontaalsed piirangud, näiteks hinnakartellid ja turujagamiskvoodid või muud meetmed, mis ohustavad siseturu nõuetekohast toimimist, näiteks riikide turgude eraldamine üksteisest” (punkt 1A, teine lõik, kolmas taane). Sellest näidiskirjeldusest tuleneb, et kokkulepped ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk on — nagu käesolevas asjas — esiteks klientuuri jagamine ja teiseks ühisturu osade üksteisest eraldamine, võivad ainuüksi oma laadi tõttu tuua kaasa kvalifitseerimise väga raskeks rikkumiseks, ilma et oleks vaja, et kõnealust käitumist iseloomustaks geograafiline ulatus või konkreetne mõju. Seda järeldust kinnitab asjaolu, et kuigi raskete rikkumiste näidiskirjelduses on mainitud, et „need on enamjaolt [...] piirangud, mis on horisontaalsed või vertikaalsed, kuid mida kohaldatakse karmimalt ja mille mõju turule on laiem, mõjutades suurt osa ühisturust”, ei mainita väga raskete rikkumiste kirjelduses ei konkreetset mõju turule ega teatava geograafilise ala mõjutamist.

179 Sellest tuleneb, et vaadeldava rikkumise kvalifitseerimine otsuses väga raske asemel raskeks tähendab kergemat kvalifikatsiooni võrreldes kriteeriumidega, mida üldiselt kohaldatakse trahvide määramisel kokkulepete korral, mille eesmärk on turu jagamine ja peale selle ühisturu osade üksteisest eraldamine (vt selle kohta eespool viidatud otsus *Tate & Lyle v. komisjon*, mida kinnitas Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-359/01 P: *British Sugar v. komisjon*, EKL 2004, lk I-4933, punkt 103).

180 Lisaks sellele tuleb märkida, et suuniste punkti 1A teise lõigu esimeses taandes täpsustab komisjon kergete rikkumiste kohta, et „need võivad olla kaubanduspiirangud, üldjuhul vertikaalsed, mille mõju turule on piiratud ja mis mõjutavad märkimisväärselt, kuid suhteliselt piiratud osa ühenduse turust”.

181 Seega tuleb järeldada, et horisontaalset kokkulepet, mis hõlmab kogu liikmesriigi territooriumi ning mille eesmärk on turu jagamine ja ühisturu osade üksteisest eraldamine, ei saa kvalifitseerida kergeks rikkumiseks suuniste mõttes.

182 Seda järeldust ei muuda asjaolu, et teist tuvastatud rikkumist ei viidud ellu. Nagu märgitud punktis 174, kujutab kõnealune piirang endast EÜ artikli 81 selget rikkumist ning laiemalt võttes ühenduse eesmärkidele vastutöötamist.

183 Kõigil mainitud põhjustel tuleb tõdeda, et kvalifitseerides vaadeldava rikkumise raskeks, ei ole komisjon riivanud ühenduse õigusest tulenevaid hagejate õigusi.

— Rikkumise kestus

184 Sellega seoses piisab märkimisest, et tähtsust ei ole eeldatavalt tõendatud asjaolul, et välismaa õlletehaseid käsitlevaid kokkuleppetingimusi ei rakendatud.

185 Kuna komisjon ei ole kohustatud tõendama konkurentsi piirava eesmärgiga kokkuleppe mõju, ei ole rikkumise kestuse arvutamisel tähtsust asjaolul, kas selle kokkuleppe mingit tahku rakendati või mitte. Konkurentsi piirava eesmärgiga

rikkumise kestuse arvutamisel tuleb kindlaks määrata ainult kokkuleppe olemasolu kestus, st ajavahemik kokkuleppe sõlmimise kuupäevast kuni selle lõpetamise kuupäevani (eespool viidatud kohtuotsus CMA CGM jt v. komisjon, punkt 280).

186 Eeltoodust järeldub, et teise väite teine osa tuleb tagasi lükata.

Teise väite teine osa, mis on tuletatud kergendavate asjaolude osas suuniste mittekohaldamisest

Vaidlustatud otsus

187 Otsuses on sedastatud, et kahtlus „õlleklauslite” vastastikust järgimist käsitlevate piirangute õigusvastasuses, mille võis tekitada kuni 1996. aasta märtsini kehtinud Luksemburgi kohtupraktika, õigustab trahvisumma vähendamist 20% võrra (100. põhjendus).

Poolte argumendid

188 Väite selle osa toetuseks väidavad hagejad esiteks, et komisjonil ei olnud õigus, kui ta arvestas Luksemburgi kohtupraktikast tingitud kahtlust kui kergendavat asjaolu ainult 1996. aasta märtsini, kuna sellest ajahetkest ei saa pidada kokkuleppe aluseks olnud riski lõppenuks. Brasserie nationale lisab, et edasikaebamise ja erinevate kohtulahendite võimalus õigustab seda, et kõnealust kahtlust peetakse kergendavaks asjaoluks kuni kokkuleppe lõpuni või vähemalt seni, kuni on möödunud

edasikaebuste lahendamiseks Luksemburgi-taolises riigis kuluv keskmine ajavahe-
mik, s.o kolm aastat. Neil asjaoludel oleks Brasserie nationale'i arvates õigustatud
trahvi vähendamine vähemalt 40% võrra.

189 Teiseks tuginevad hagejad sellele, et suunistes loetletud kergendavate asjaolude
hulgas esineb „endast rikkumist kujutavate kokkulepete täitmata või tegude
tegemata jätmise” (punkt 3, teine taane). Järelikult õigustaks välismaa õlletehaseid
käsitlevate kokkuleppetingimuste kohaldamata jätmise trahvisumma täiendavat
vähendamist.

190 Komisjon peab vaadeldavat teise väite osa põhjendamatuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

191 Hagejate esitatud esimese teesi kohta tuleb märkida, et komisjoni arvates ei õigusta
hagejate tõstatatud õiguskindlusetuse probleem erandi tegemist EÜ artikli 81
lõikest 1 (62. põhjendus). Nagu esimese väite kolmanda osa uurimisel tõdeti, ei ole
selles põhjenduses tehtud viga, kuna kõnealune probleem ei õigusta konkurentsi-
vastase eesmärgiga kokkulepet.

192 Kuna see probleem ei õigusta kõnealust kokkulepet, ei saa seda arvestada
kergendava asjaoluna, mis õigustaks kokkuleppe eest määratud trahvi vähendamist.

- 193 Tuleb tõdeda, et kokkuleppeosaliste tõstatatud õiguskindlusetuse probleem ei õigusta seda, et tunnustatakse suuniste punkti 3 mõttes põhjendatud kahtlust, kas käesolevas asjas käsitletav konkurentsi piirav tegevus kujutab endast rikkumist, kuivõrd käsitletava kokkuleppe näol on tegemist kokkuleppega, mille eesmärk on turu jagamine ja peale selle ühisturu osade üksteisest eraldamine.
- 194 Sellest järeldeb, et vähendades kõnealuse kahtluse tõttu hagejate trahve 20% võrra, ei ole komisjon riivanud neile ühenduse õigusega antud õigusi.
- 195 Hagejate esitatud teise teesi kohta tuleb märkida, et suuniste punkti 3 teist taanet ei saa tõlgendada nii, nagu peetaks sellega silmas eeldust, et kogu kokkulepe on täitmata jäetud, arvestamata iga ettevõtja käitumist, vaid seda tuleb mõista asjaoluna, mis põhineb iga ettevõtja individuaalsel käitumisel.
- 196 Seega ei ole hagejad esitanud ühtegi fakti, mis võimaldaks järeldada, et nende suhtes oleks tulnud suuniste punkti 3 teise taande alusel kohaldada kergendava asjaoluna kokkuleppe tegelikult täitmata jätmist, st mis tõendaks, et nad on tööpoolest loobunud kokkuleppe kohaldamisest ja võtnud omaks konkurentsikäitumise turul.
- 197 Eeltoodust järeldeb, et teise väite kolmas osa tuleb tagasi lükata.

Teise väite neljas osa (esitatud ainult kohtuasjas T-49/02), mis on tuletatud komisjonil trahvide arvutamise aluseks olnud algse põhisumma põhjendamata jätmisest

Vaidlustatud otsus

- 198 Otsuses on käsitletav rikkumine kvalifitseeritud raskeks kõigil eespool mainitud põhjustel. Komisjon leidis, et muu hulgas on vaja arvesse võtta kokkuleppeosaliste tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada kahju ja määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju, ning et trahvi suurust tuleb kaaluda nii, et arvestada iga kokkuleppeosalise rikkumise konkreetset kaalu. Seetõttu jagati kokkuleppeosalised kolme rühma vastavalt nende müüginäitajatele asjaomasel sektoris ning rikkumise raskusest lähtudes määrati otsuse 95. põhjenduses esimesele rühmale — kuhu kuulus Brasserie de Luxembourg — 500 000 euro suurune põhisumma (92.–95. põhjendus).

Poolte argumendid

- 199 Brasserie nationale heidab komisjonile ette, et komisjon ei põhjendanud piisavalt otsuse 95. põhjenduses ettenähtud esimesele ettevõtjate rühmale kohaldatud algset põhisummat, mis täielikult määras iga kokkuleppeosalise suhtes tehtavad arvutused. See takistab Brasserie nationale'ile määratud trahvi kohtulikku kontrolli, mistõttu on õigustatud selle trahvi tühistamine.

- 200 Komisjon peab vaadeldavat teise väite osa põhjendamatuks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

- 201 EÜ artiklis 253 ettenähtud ja käesoleva otsuse punktis 142 korratud põhjendamisnõudeid silmas pidades tuleb tõdeda, et otsuse 92.–95. põhjenduses esitatud informatsiooni arvestades oli Brasserie nationale'il täielik võimalus esitada väiteid arvutustegurite õigusvastasuse kohta, mille põhjal määras komisjon esimesele rühmale 500 000 euro suuruse põhisumma.
- 202 Kõnealustest põhjendustest nähtub, et komisjon jõudis selle summani, kuna ta esiteks kvalifitseeris käsitletava rikkumise raskeks ja teiseks võttis arvesse Brasserie de Luxembourg'i majanduslikku suutlikkust põhjustada kahju muudele turuosalistele, vajadust määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju, ning tema rikkumise konkreetset kaalu, mille kindlaksmääramisel lähtuti tema müüginäitajatest Luksemburgi Horeca sektoris.
- 203 Seega tuleb teise väite neljas osa tagasi lükata.
- 204 Kuna teise väite kõik osad on tagasi lükatud, tuleb teine väide tervikuna tagasi lükata.
- 205 Seega tuleb käesolev hagi tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

- 206 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.
- 207 Kuna kohtuotsus on tehtud hagejate kahjuks, mõistetakse neilt välja kohtukulud vastavalt komisjoni nõudele.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda)

otsustab:

- 1. Jätta hagid rahuldamata.**
- 2. Mõista kohtukulud välja hagejatelt.**

Meij

Forwood

Pelikánová

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 27. juulil 2005 Luxembourgis.

Kohtusekretär

H. Jung

Eesistuja

A. W. H. Meij

II - 3101

Sisukord

Asjaolud	II - 3040
Vaidlustatud otsus	II - 3044
Menetlus	II - 3046
Poolte nõuded	II - 3046
Õiguslik käsitlus	II - 3047
1. Esimene väide, mis on tuletatud EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisest	II - 3047
Kokkuleppe eesmärgi hindamine (esimese väite kolmas, neljas ja esimene osa)	II - 3048
Vaidlustatud otsus	II - 3048
Poolte argumendid	II - 3054
— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine klientide säilitamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite kolmas osa)	II - 3054
— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine Luksemburgi Horeca sektorisse tungimise takistamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite neljas osa)	II - 3059
— Kokkuleppe eesmärgi hindamisel selle konteksti ebapiisav arvestamine (esimese väite esimene osa)	II - 3060
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3062
— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine klientide säilitamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite kolmas osa)	II - 3062
— Kokkuleppe väidetavalt ekslik kvalifitseerimine Luksemburgi Horeca sektorisse tungimise takistamise eesmärgil sõlmitud kokkuleppeks (esimese väite neljas osa)	II - 3067

BRASSERIE NATIONALE JT V. KOMISJON

— Kokkuleppe eesmärgi hindamisel selle konteksti ebapiisav arvestamine (esimese väite esimene osa)	II - 3071
Esimese väite teine osa, mille kohaselt on komisjon valesti järeldanud, et kokkuleppe on kohaldatav „olleklausi” puudumisel	II - 3072
Vaidlustatud otsus	II - 3072
Poolte argumendid	II - 3073
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3075
Esimese väite viies osa, mis põhineb sellel, et kokkuleppel ei olnud märgatavat mõju konkurentsile	II - 3082
Vaidlustatud otsus	II - 3082
Poolte argumendid	II - 3082
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3083
— Väidetav kaalutusviga	II - 3083
— Väidetav põhjendamata jätmine	II - 3084
2. Teine väide, mis on tuletatud määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 rikkumisest ja EÜ artiklis 253 sätestatud põhjendamiskohustusest	II - 3085
Teise väite esimene osa, mis on tuletatud asjaolust, et rikkumist ei pandud toime tahtlikult	II - 3085
Vaidlustatud otsus	II - 3085
Poolte argumendid	II - 3086
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3088
— Väidetav kaalutusviga	II - 3088
— Väidetav põhjendamata jätmine	II - 3089
	II - 3103

Teise väite teine osa, mis on tuletatud rikkumise raskuse ja kestuse hindamisel tehtud kaalutusveast	II - 3090
Vaidlustatud otsus	II - 3090
Poolte argumendid	II - 3090
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3091
— Rikkumise raskusaste	II - 3091
— Rikkumise kestus	II - 3095
Teise väite teine osa, mis on tuletatud kergendavate asjaolude osas suuniste mittekohaldamisest	II - 3096
Vaidlustatud otsus	II - 3096
Poolte argumendid	II - 3096
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3097
Teise väite neljas osa (esitatud ainult kohtuasjas T-49/02), mis on tuletatud komisjonil trahvide arvutamise aluseks olnud algse põhisumma põhjendamata jätmisest	II - 3099
Vaidlustatud otsus	II - 3099
Poolte argumendid	II - 3099
Esimese Astme Kohtu hinnang	II - 3100
Kohtukulud	II - 3101